

**Institutum studiorum philosophici et theologici Societatis Jesu
Zagrabiense**

Studium theologicum

Niko Bilić SJ

Quaestiones selectae Veteris Testamenti

2011./12.

<http://amdg.eu>

Zagreb 2012.

– Studium theologicum

p. Niko Bilić SJ

Quaestiones selectae Veteris Testamenti: Vjera i politika Starom zavjetu
<http://amdg.eu>

Pregled predavanja u zimskom semestru ak. g. 2011.2012.

Br.	Datum	Tema	Biblijski izvori
1.	10.10.2011.	Abrahamov put u Post 14 *.ppt	Post 14
2.	12.10.2011.	Politički profil Abrahamova zvanja (Post 12,1-5 u kontekstu) Uspostava kraljevstva u Izraelu (1 Sam 8)	Post 11-14
3.	17.10.2011.	Poimanje naroda u Petoknjižju (Izl 3-24)	Izl 3.5.12.14.15.19.24
4.	19.10.2011.	Konstituiranje naroda i prijenos vlasti; Prvi kralj u Izraelu? (Suci 9)	Izl 19.24; Br 27; Pnz 34; Suci 9
5.	24.10.2011.	Jošafat – kralj koji je svim srcem tražio Gospodina	1 Kr 22; 2 Kr 3; 2 Ljet 17-20
6.	26.10.2011.	Kralj Ezekija	2 Kr 18–20; 2 Ljet 29– 32; Iz 36–39
7.	07.11.2011.	Izebela – poganka i tiranica	1 Kr 16 – 2 Kr 9
8.	09.11.2011.	Kralj Jošija – Veliki obnovitelj Biblijski pogled na Jošafata, Ezekiju i Jošiju	2 Kr 22s; 2 Ljet 34s
9.	14.11.2011.	Povratak u Obećanu zemlju: Početak Drugoga hrama u Ezr 3-6	Ezr 3-6
10.	16.11.2011.	Veliko mesijansko proroštvo	2 Sam 7; 1 Ljet 17
11.	23.11.2011.	Ezra – uspješan političar	Ezr 7-10, Neh 8
12.	28.11.2011.	Politički program u Iz 60 *.ppt	Iz 60
13.	30.11.2011.	Sudbonosna pustinja * Nepoznati prorok Gâd * Siromaštvo kod Malih proroka (.ppt)	Izl 32 2 Sam 24 / 1 Ljet 21
14.	05.12.2011.	Narodi kod Malih proroka	Mali proroci
15.	07.12.2011.	Političko djelovanje proroka Elizeja	1 Kr 19,16 – 2 Kr 13,21
16.	12.12.2011.	Ester. Židovka – perzijska kraljica	Knjiga Esterina
17.	19.12.2011.	Juda Makabej – obnovitelj drugoga hrama * osvrt na Anketu	1 Mak 3-9; 2 Mak
18.	21.12.2011.	Proroštvo o Emanuelu u izvornom kontekstu – szpolitika018	Iz 7-9.11
19.	16.01.2012.	Zakon o kralju	Pnz 17,14-20
		Pitanja za ponavljanje gradiva	

Literatura:

Benedikt XVI. – Joseph Ratzinger, *Crkva, Izrael i svjetske religije*, Verbum 2007.

Richard Bauckham, *The Bible in Politics: How to Read the Bible Politically*, Westminster John Knox, 2011.

Abrahamov put u Post 14

Vjera i politika u Starom zavjetu

Spoj ili sraz

Od svojih nas početaka Sveti pismo fascinira činjenicom da duhovni poziv od Boga, priateljstvo i život s Gospodinom ne izdvajaju iz realne situacije u kojoj čovjek živi, premda bismo mi to možda voljeli. Ona najdublja, najintimnije osobna duhovna iskustva zbivaju se nama dok smo uključeni u stvarnu ljudsku zajednicu s njezinim uspjelim ili manje uspjelim ustrojem.

Filozofiji zahvaljujemo izraz *politika*. Poznato je da aristotelovska tradicija u čovjeku promatra čov *πολιτικόν* – živo osjetno biće političke naravi, tj. uklapljeno u život države. Pridjev *πολιτικόν* srednji je rod, prema običaju klasičnih jezika upotrebljava se u množini i tako je doslovni izvor riječi *politika* i označava ono što se tiče zajedničkoga, javnog, državnoga života u državi. Politika, za razliku od svagdanjeg, ponajviše pejorativnoga značenja, označava štoviše najčasniju ljudsku djelatnost. Smjera na brigu oko zajedničkoga dobra.

Uz politiku odmah se veže pitanje vlasti i promatramo tko *de facto* upravlja. Jesu li to oni kojima je službeno povjerena ta dužnost i odgovornost ili netko drugi i neke druge silnice, kao kad se na primjer lako uvjerimo koliku ulogu ima novac. U Svetom je pismu zanimljivo uočiti kako već prva stranica (Post 1) govori izravno o vladanju, navodeći kako sunce vlada danom, mjesec noću), i kako čovjek treba biti dobar gospodar, i da mu zemlja podložna.

Kraljevi ratuju (Post 14)

Abraham, od Boga pozvan na početak biblijske povijesti, redovito promatran kao začetnik svjetskih religija kolikogod bio eminentno vjernik, u životu je susretu s realnom politikom koja ga ne ostavlja po strani. Njegov put s Bogom ne sastoji se samo u osobnim duhovnim iskustvima, poslušnosti Bogu, nije samo u rodbinskih vezama, privatnim priateljstvima i neprijateljstvima, nego je isprepletен s velikom i visokom politikom, tj. s narodnim zajednicama na širokom području, i s najvišim predstavnicima ljudske vlasti – kraljevima. Ima posla sa stranim, nepoznatim vladarima i uključen je u velike sukobe koji daleko nadilaze zauzetost i moć pojedinca. Abraham je u izravnom kontaktu s bjeguncem koji mu javlja vijest iz boja (Post 14,3), s kraljevima (v17.21s) i sa svećenikom (v19s).

Ponešto zamršen i nepopularan opis u Post 14 dobro nam pokazuje kako je ono prvo što Biblija od nas traži shvatiti sukob, ako postoji, te odrediti tko je na kojoj strani. Površan pogled nije dovoljan, pogrešna procjena stvara zbrku. Četiri su kralja: Amrafel, Arjok, Kedor-Laomer i Tidal pobrojani svaki sa svojim kraljevstvom već u prvom retku (Post 14,1). Odmah nakon toga nailazimo na drugu skupinu, pet njih: Bera, Birša, Šinab, Šemeber, te kralj Soara kojemu se ime ne navodi (v2). Dvije su skupine koje će se međusobno sukobiti, na što se opis vraća, navodeći ponovno i prepoznatljivo mjesto Dolinu Sitim definiranu kao Mrtvo more (v3.8). Navođenjem imena Biblija odmah upozorava da i u vrhu politike gdje se odlučuje o ratu i miru stoje žive ljudske osobe, čovjek silan i ranjiv i u isti mah. U ovom poglavlju sukob stoji u prvom planu, a od nas se traži da vidimo prepoznamo može li se odrediti tko je voda,

što na prvi pogled nije odmah jasno. Opis međutim jednoznačno na prvo mjesto stavlja kralja imenom Kedor-Laomer (v4) i jasno da je on predvodnik za kraljeve koji su "s njime" (v5.17). Iz iskustva znamo da je presudno prepoznati tko je istinski vođa u zajednici, tko pokreće bilo u dobru, bilo u zlu.

sodomski kralj stupa u izravan kontakt s Abrahamom nakon njegovu pobjedonosne intervencije.

Pedagogija biblijskoga teksta vodi čitatelja dalje da prepozna pozadinu. Važno je prepoznati o kome je riječ i najprije možemo s pravom zastati na onome što poznajemo. Na početku druge skupine od pet kraljeva uočit ćemo poznatu Sodomu (v2.8.11.17.21s) i odmah uz nju Gomoru (v2.8.11). Njihova će sudbina imati ključnu ulogu, ta će kraljevstva biti opljačkana (v11), kraljevi poraženi i osramoćeni padom u katranske jame (v10), a

Nastanak sukoba

Biblijski pogled zaustavlja se na savezima, ligama koje postoje. Kraljevi se ujedinjuju (v3), stoji u Pismu, riječ je o združivanju, alijansi za boj. Poznato je da zajednički neprijatelj ujedinjuje. S druge strane i Abraham, koji će kasnije biti uvučen u sukob, u savezu je s Amorejcima i tu opis donosi upravo poznatu riječ . Bitna je ovo pozadina za ključan događaj koji se zbiva u idućem poglavlju. Nasuprot ratnim savezima vladara koji kreću u boj jedni na druge, nasuprot Abrahamovu savezu s ljudima, Amorejcima, Bog će sklopiti svoj savez s Abrahamom (Post 15,18), pokazujući kako ovi prethodni nisu dostačni za Božje nakane od početka usmjerene na "sve obitelji tla zemaljskoga" (12,3).

U tumačenju pozadine sukoba Sveti pismu nudi uvid u dulji vremenski rok. Uvid u ono što neko vrijeme traje važan je, a Pismo izričito navodi 12 godina služenja kralju Kedoru-Laomeru (14,4); riječ je zacijelo o vazalstvu, potlačenosti koje vjerojatno i rezultira pobunom u idućoj godini. Zbog toga očito kreće velik osvajački pohod nakon godine dane – podsjećajući na bolno povjesno iskustvo Jeruzalema da je odbijajući podložnost i dižući bunu protiv daleko nadmoćnjega Babilona izazvao vlastitu propast. Pobuna, kako Pismo, prikazuje izaziva veći rat, širi kontekst od dosadašnjega. Zavojevači pobjeđuju šest naroda koji se prije ne spominju: Refaimce, Zuzijce, Emijce (v5), Horijce (v7), Amorejce s kojima je Abraham u savezu, a tu je i Amalek (pisan u jednini, kao i Horjac i Amorejac u ovom tekstu) koji će postati simbolom pra-protivnika koji se opire Izraelu od čuvenoga boja u Izs 17.

Upravo u ovom kontekstu ratovanja i međunarodnoga sukobljavanja Abraham će biti definiran kao Hebrejac (v13). On je ispočetka izdvojen iz sukoba, nije na popisu ni osvajača, ni pobjedenih. Ali bit će osobno upleten jer mu je bliski rođak, nećak Lot, u tekstu uobičajeno označen jednostavno kao "brat" (v12.14), dospio među stradalnike. Očito je, za razliku od Abrahama, Lot postao sodomski građanin, te je padom i pljačkom Sodome i Gomore i on zarobljen i odveden (v12).

Abraham – ratnik

Abraham je čovjek koji je u kontaktu s ljudima, znaju za njega i javljaju mu što se dogodilo (v13), a on sa svoje strane sluša i reagira, nije digao ruke kao da ga se ništa ne tiče ili već unaprijed uzmičući jer ništa ne može (v14). Biblija jasno kaže da je on uvučen u rat, kreće u oslobođenje zasužnjenoga, odvedenoga u progonstvo. Progonstvo i opet svakom biblijskom čitatelju budi živu asocijaciju na teško povijesno iskustvo cijelog naroda u Babilonu.

Zanimljivo kako vojska sastavljena od onih koji su u njegovu domu rođeni vrijedi više od nadmoćnih saveznika. To su oni na koje se čovjek može do kraja osloniti jer ih poznaje, podigao ih je na noge. Brojka od 318 ljudi jako je malena nasuprot četirima kraljevima na čelu s Kedorom-Laomerom koji predvode očito svaki svoju kraljevsku vojsku. U isti mah to je vrlo velik broj za jedan dom, i pokazuje kako je Abraham vrlo moćan gospodar s veoma brojnim ljudstvom. Na svom ratničkom pohodu on stiže vrlo daleko, sve do Damaska koji je središte tamošnjega staroistočnoga svijeta; Abraham prodire na prostor velesile Arama. Abrahamova pobjeda s malobrojnom četom nad savezom četvorice, kojima se onih pet udruženih nisu uspjeli suprotstaviti, ima čudesna obilježja i očito nadilazi same ljudske sile (v17). Pritom je ipak i dovitljiva taktika imala ulogu: koristi noć i napada s dvije strane (v15). Prema izvještaju, sam Abraham se borio: u hebr. tekstu on sam jest subjekt (אַנְתָּךְ הַעֲמִיד v15). Božansko vodstvo i pomoć ne isključuje ljudsku zauzetost i pamet. Sv. Toma će reći: *gratia supponit naturam*.

Sveto pismo ustvrđuje da je Abraham uspio postići ono što je htio: Izbavio je svoga rođaka iz ropstva (v16). Ali njegov pothvat – i to je bitno obilježje djelovanja po Božjoj volji i uz njegovu pomoć – postiže daleko veće plodove i seže šire od samoga Lota. Činjenica je: Lot je motivacija i u akciji koja je pokrenuta zbog njega Bog preko Abrahama cijelom porobljenom narodu donosi izbavljenje. Spašen je i narod Sodome, Lotovih sugrađana, i njihov posjed. Na takvoj pozadini kasnije postupanje Sodomaca i njihova iskvarenost u Post 19 poprima još teže razmjere.

Svećenik Melkisedek

Usred ove Abrahamove uključenosti u široku politiku pojavljuje se prvi biblijski svećenik Melkisedek (v18) koji će svojim riječima izravno potvrditi da je Bog dao izbavljenje (v20). Premda je i on kralj, nije bio uključen u sukob, a njegovo ime upozorava ne bitan zahtjev da pravednost treba kraljevati. Ime malkî-sedek doslovno možemo prevesti kao: pravednost (ili ono pravedno) je moj kralj. Nakon velikoga sukoba događa se u da prvi put čovjek u Bibliji blagoslivlja (v19s).

Razumljivo je da takve užasne prilike najviše traže da čovjek aktivira tu božansku službu koju na početku Pisma jednoznačno Bogu pripada.

Abraham respektira Melkisedeka u njegovoj funkciji dajući mu desetinu (v20). Još nje puno važnije da se Abraham, nakon blagoslova, odriče ratnoga plijena, okrećući tako novu stranicu u povijesti ljudskoga ratovanja. Abraham ne zadržava ni ljudstvo kao roblje (v21), niti posjed

(v22). Sodomski kralj opet može preuzeti vlast. I u tome Abraham ostaje simpatično realan: potrošena hrana neće se vraćati, a saveznici mogu uzeti svoj dio. Abraham koji uzdiže desnicu i zaziva Božje ime stvara uzor koji će u preuzimanju političkoga vodstva do danas biti poštovan. Činjenica jest da on svoju političku prisegu kojim se odriče plijena potvrđuje Božjim autoritetom.

Još je dragocjenije i dublje što upravno nakon ovoga uključivanju široku politiku, Abraham, susreći svećenička, dolazi do nove vrhunski bogate teološke spoznaje. On, poslušavši riječi kralja-svećenika, uviđa da je njegov Gospodin (יהוה) – Bog uzvišeni (אֱלֹהִים v18.19.20.22), tvorac neba i zemlje (קָנֵה שָׁמַיִם וְأָرֶץ v19.22), kojemu je Melkisedek svećenik. Predragocjen je to uvid: Gospodin kojemu se osobno obratio i pozvao ga (12,1) jest Svevišnji Stvoritelj, kojemu je Melkisedek svećenik. Jedan ponajviše realno-politički pothvat dovodi, čini se, Abraham do toga da produbljuje spoznaju Boga.

10.10.11.

Vjera i politika u SZ

doc. dr. sc. Niko Bilić SJ
 FTI – Quaestiones selectae Veteris Testamenti
 ponedjeljkom u 11.15;
 srijedom u 11.15 s FFDI

10.10.2011.

szpolitika001.ppt

1

Vjera i politika – zajedno?

- Intimna veza s Bogom ne izdvaja iz ljudske zajednice
 - Proroci s kraljevima
 - Jeremija u progostvu vidi nadu
 - Isus službeno osuđen iz političkih razloga
- Čov pol̄itikov – pol̄itika: što se tiče države
- Zajedničko dobro
 - Zauzetost svih
- Pitanje vlasti
 - Već u Post 1

10.10.2011.

szpolitika001.ppt

2

Veliki rat u Post 14

- Abrahamov put isprepletan s visokom politikom
 - Nepoznato, teško razumljivo
 - U kontaktu s bjeguncem (v13), kraljevima (17.21s), svećenikom (19s)
- Sukob? Kojih strana:
 - Amrafel, Arjok, Kedor-Laoomer, Tidal v1 ↔ Bera, Birša, Šinab, Šemeber v2
 - usp. v8s
 - Tko je voda?
- Pozadina: što poznajemo?
- Sodoma (v2.8.11.17.21s) i Gomora (v2.8.11) bit će opljačkani (v11)
- Gojim = ? v1.9
- Šinear v1 = Babilon, Kaldeja

10.10.2011.

szpolitika001.ppt

3

Povijest

- Saveznici, udruženi: Post 14.3
 - Četiri protiv pet v9
 - I Abraham u savezu הַמְּרָאֵב s Amorejcima v13 usp. v7
 - Bog će sklopliti savez u c15
- U 14. godini velik osvajački pohod
 - Nakon pobune u 13. godini
 - Rat je veći; šest naroda v5-7
 - i Amalek v7
 - Je li pobuna uspjela?
 - U ratu narod stradava: opljačkan, izgnan v11
- U kontekstu rata: "Hebrejac" v13
- Osobno uvučen zbog "brata" u Sodomi v12

10.10.2011.

szpolitika001.ppt

4

Abraham ratnik

- Javljuju mu (v13), sluša, reagira (v14)
 - Ide u oslobođenje prognanoga (usp. Babilon)
- 318 rodenih u domu v14
 - Malo nasuprot 4 kralja
 - Jako mnogo za 1 dom
- Dalek pohod do Damaska v15
- Čudesna pobjeda v17
 - takтика v15
- Izbačenje – šire, ne samo Lot 16
 - Bog preko Abraham cijelom narodu donosi spas
 - Otežava postupanje u Post 19

10.10.2011.

szpolitika001.ppt

5

Melkisedek

- U širokoj politici: svećenik 14.1
 - Potvrđuje Božje djelovanje v20
 - Kralj, a nije u ratu
 - Ime pravedno(st) je moj kralj
- Prvi čovjek koji blagoslovila v19.20
- Abraham poštuje:
 - desetina v20
 - Odriće se plijena v21.22
- Politička prisega potvrđena Božjim autoritetom
- Sve vodi do nove teološke spoznaje:
 - אל תִּירְאֶנָּה je je הָיָה v18.19.20.22
 - קְנַת שָׁמַיִם וְאָרֶץ v19.22

10.10.2011.

szpolitika001.ppt

6

Od početaka

■ Zajedništvo

- od Boga: Načinimo! Post 1,26
 - Stvori ih v27
 - Nije dobro biti sam 2,18

■ Gospodarenje

- Božja nakana za čovjeka 1,26.28
- Napuniti i podložiti ZEMLJU v28
- Plodnost, rast v28 (ne isključivo! Usp. v22)

■ Babilonska kula

- Koncentriranost na grad 11,4
- Zadiranje u nebo 11,4
- Traži se Abrahamov izlazak 12,1

12.10.2011.

szpolitika002.ppt

1

Dodirne točke vjere i politike?

■ Bitni elementi vjere:

■ Bitni elementi politike:

12.10.2011.

szpolitika002.ppt

2

Abrahamov politički lik

■ Zbog gladi u Egipt 12,20

- Tu će nastati narod, 70 duša došlo Izl 1,5
- Mistična objava o političkoj budućnosti 15,13s

■ Kontakt s vrhovnom vlasti

- Faraon 12,18
- Gerarski kralj Abimelek 20,9

■ Savez s Bogom politički? 15,18

- Zemlja v18
 - Od Nila do Eufrata!
 - Kanaan 17,8
- Narodi: v19-21

12.10.2011.

szpolitika002.ppt

3

Teološko djelovanje

■ Abraham moli za strani grad 18,23-33

- Argumentirana molitva
 - Pravednici v25
 - Bog SUDAC cijele zemlje
 - Samo zbog pet ljudi v28
 - Ustrajna molitva: od 50 (v26) do 10 (v32)

■ Abraham prorok 20,7 - poučen

- Usprkos predrasudi v11
- Objava stranom kralju v20,3.6s
- Koji se moli v4s
- Zagovorna molitva uspješna v18
 - Usmjerena na bitno: živjeti (v7), potomstvo (v18)

12.10.2011.

szpolitika002.ppt

4

Ezav i Jakov

■ Sukob

- Trgovanje 25,33
- "Ja sam Ezav" 27,19
- "Ubit ću svoga brata" 27,41

■ Čiji sukob? 25,30; 36,1

■ Koji dugo traje

- Brata progoni mačem, guši samilost Am 1,11
- Nasilje nad bratom Ob 10-13
 - Na dan pada (v11) pljačka (v13)

12.10.2011.

szpolitika002.ppt

5

Uspostava kraljevstva 1 Sam 8

■ Želja naroda מֶלֶךְ maelək kralj

- Starješine predstavnici v4
- Narod מַעֲמָק ha'am traži kralja v10.19

■ da im bude sudac v5s.20 i vojskovoda v20

- Samuel reagira molitvom v6.21
- Božji odgovor: slušaj glas naroda v7.9.22
 - Otvoreno o רְאֵבָבָה mišpat hamma'elək v9
 - V11-18 sažeto u: bit ćete mu sluge נְבִידִים 'abādim
 - Egipat: בֵּית עֲבָדִים bet 'abādim Izl 13,3 itd. (12x)

12.10.2011.

szpolitika002.ppt

6

Zašto kralj?

- Narod ne prihvaja razloge 1 Sam 8,19
 - Oni ne slušaju
 - Usmjereni na "naše ratove" v20
- Prorok treba postaviti kralja v22
- Razlozi za uspostavu:
 - Prorok i sudac Samuel star v1.5
 - Nasljednici loši v3.5
 - Dobit, mito v3
 - Iskrivljuju mišpat

Teološka problematika

- Kao kod svih ייְהוָה gôjîm 1 Sam 8,5.20
- Odbačen Bog kralj v7
 - Konstanta od izbavljenja v8
 - Desetina kralju v15.17
- Pritužbe
neće biti uslišane v18
- >>> Bog poštuje slobodu

Božji narod

**O poimanju naroda u Petoknjižju
(Vidi napose Izl 3.5.12.14.15.19.24)**

17.10.2011.

N. Bilić: szpolitika003.ppt

1

Nepoznati Bog Izraelov

- **‘ammî ‘ammî “moj narod” Izl 3,7**
 - Vidio (usp. Post 1) poniženje
 - Krik kao u Post 4,10,
 - blisko poznavanje **‘et’ jada’**
- “da slavi svetkovinu” 5,1;
“da prinesemo žrtvu” 5,3
 - Pusti narod moj!
- “Ne znam ga”, “neću pustiti” 5,2
 - Bog Izraelov Post 33,20
- Opet Božji zahtjev 5,3 usp. 3,18
- Religija – odvraćanje od posla? 5,4s
 - Pogoršanje 5,6

17.10.2011.

N. Bilić: szpolitika003.ppt

2

Gospodin kraljuje

- Kod Pashe: **עֶדֶת יִשְׂרָאֵל ‘adat jišra’el – zajednica**
 - **עֶדֶת** – ‘edâ, očevici Izl 12,3
- **יְהֹוָה kraljuje 15,18**
 - Iskustvo oslobođenja “znakovima” **תְּוָתָּה** ‘ot
 - Izjavljenje u kritičnom trenutku (14,10)
- **Duhovna nakana:**
“Egipat će spoznati da sam ja **יְהֹוָה**” 7,5; 14,4.18 usp. 14,25

17.10.2011.

N. Bilić: szpolitika003.ppt

3

Ne-etničko definiranje

- Mnoštvo drugoga svijeta 12,38
- “**k sebi sam vas doveo**” 19,4
 - Iz svih naroda v5
 - Svećenici, **כָּדוֹשׁ gôj qadoš** v6
- Mojsijeva vlast
 - vjerodostojnost 14,31
 - Vječna 19,9 (usp. Mt 5,18)
 - Razgovor s Bogom razlog

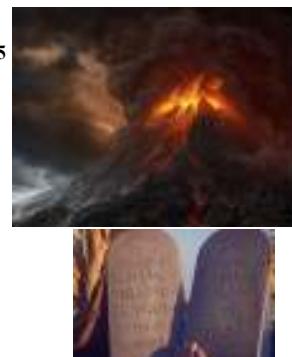
17.10.2011.

N. Bilić: szpolitika003.ppt

4

Bogoslužje i obveza

- Otvoreno ponudena pogodba 19,5
 - **Slušati glas**
 - **Čuvati savez**
 - “Moja obveza”
- Zajednička, ponovljena odluka 24,3,7
 - Slušanje: stav srca 24,7
- Najavljenog bogoslužje (usp. 3,18)
 - Žrtve 24,5
 - Krv saveza v8
- Knjiga Saveza 24,7
 - Čitanje uz oltar 24,7

17.10.2011.

N. Bilić: szpolitika003.ppt

5

Dobri počeci i nesretne stranputice

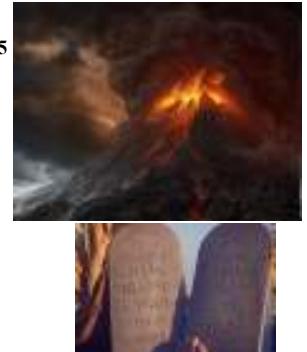
19.10.2011.

N. Bilić: szpolitika004.ppt

1

Konstituiranje Božjega naroda

- Otvoreno ponudena pogodba 19,5
 - Slušati glas
 - Čuvati savez
 - "Moja obveza"
- Zajednička, ponovljena odluka 24,3,7
 - Slušanje: stav srca 24,7
- Najavljenog bogoslužje (usp. 3,18)
 - Žrtve 24,5
 - Krv savez v8
- Knjiga Saveza 24,7
 - Čitanje uz oltar 24,7

N. Bilić: szpolitika004.ppt

2

Prijenos vlasti na Jošuu

- Božji odabir Br 27,18
 - Uvesti narod u zemlju Pnz 1,38
 - Podijeliti baštinu
 - zajedno sa svećenikom Br 34,17; Pnz 1,38
 - Izvršavaju Jš 14,1; 19,51
- Pred očima לְאַלְפָי Br 27,19; Pnz 31,7
 - יהוּ ide pred tobom v8
- "redenje" Br 27,23; Pnz 34,9
- Autoritet: činili što je יהוּ naredio Mojsiju Pnz 34,9
- "Savez u Moabu" zbog prijenosa vlasti 1,11,40.

19.10.2011.

N. Bilić: szpolitika004.ppt

3

Prvi kralj (?) – Suci 9

- Abimelek Šekemcima: 70 ili jedan vladar? v2
 - Isto meso, iste kosti v2 – brat v3
- Daju mu novac v4
- Složno ga zakraljili v6
- 3 godine vladanja v22
- Službenik smišlja pobjedu nad pobunjenicima 31-33
 - Abimelek pobjednik v39
 - Razara grad v45
 - Spaljuje svetište 49 (kula!)

N. Bilić: szpolitika004.ppt

4

Jotamova basna (Suci 9)

- Drveće traži kralja
 - Maslina 8s; smokva 10s; loza 12s;
 - "trnje" v14s
 - יְמִן mašal v2 vladati (samo u v2)
 - יְמִן malak v8.10.12.14.15 kraljevati
 - יְמִן nua' v9.11.13 – biti nemiran, lutati, drhtati (Kajin, narod u pustinji)
- Prijeti medusobno uništenje v20
- Jotam se boji brata v21

19.10.2011.

N. Bilić: szpolitika004.ppt

5

Tragika (Suci 9)

- Šekemci pljačkaju v25
- Prihvácaju drugoga v26.28
 - Prokljinu Abimeleka v27
- Abimelek bratoubojica v5 – sa Šekemcima v18
 - Tako i prema Božjem sudu v24.56s
 - Jotam jedini preživjeli v5
- Novac iz svetišta v4
 - Cijena života: 70 za 70 ubijenih
 - Vojska: klatež i pustolovi
- samoubojica? v54
- "svi svojim kućama" v55

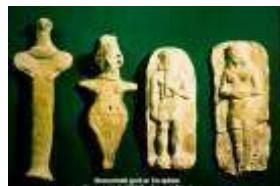
19.10.2011.

N. Bilić: szpolitika004.ppt

6

Okolnosti

- Očeva apostazija? Suci 8,27
- Ljubavnica u Šekemu 8,31
 - Šekem oskvrnitelj (Post 34)
- Izraelci s Baalima 8,33
 - Neki "Gospodar Saveza"
 - Hram El-Berita v46
- Ujaci 9,1,3 (Laban! Post 29-31)
 - Kost i meso?
 - Bog jedino kod Jotama v7
 - I objektivno: duh zla v23
 - Zlo se vraća se Abimeleku v56
 - Šekemcima v57
 - Ispunjena prijetnja iz v20

Kralj koji je svim srcem tražio Gospodina

Jošafat (Jeruzalemski)

1 Kr 22; 2 Kr 3; 2 Ljet 17-20

3 govora, 5 proraka, 1 molitva u hramu

24.10.2011.

szpolitika005.ppt

1

Kralj prosvjetitelj

- **S 35 g. 25 g. kraljevanja 1 Kr 22,41; 2 Ljet 20,31**
- **Kao otac Asa 1 Kr 22,43; 2 Lj. 20,32**
 - Kao David 2 Ljet 17,3
 - Pravo u Božjim očima
- **Prvo "pučko otvoreno učilište" (putujuće)**
 - 5 knezova, 9 levita i 2 svećenika 2 Ljet 17,7-9
 - Knjiga Zakona u uporabi (udžbenik) v9
 - Poučavanje v7.9 – teološko značenje!
 - Sam kralj ide u narod 19,4
 - Govor narodu 20,20

24.10.2011.

szpolitika005.ppt

2

"Ljudski resursi"

- **Namjesnici 2 Ljet 17,2,19**
 - Suci (!)
 - Kraljevo ime: יהוֹשָׁפָט sudi
 - Usp. Joel 4,2
- **Vlast po obiteljima 2 Ljet 17,14**
 - Juda (v14-16) i Benjamin (v17s)
 - Leviti, svećenici, glavari obitelji 19,8
- **Sam poučava suce**
 - U Judeji 19,6s
 - Sud po nalogu Gospodinovu v6
 - U Jeruzalemu v9-11
- **Savjetuje se s narodom 20,21**

Jošafat i Ezečija, Samostan El Escorial.

24.10.2011.

szpolitika005.ppt

3

Kraljeva duhovnost

- **יהוֹשָׁפָט s njim 2 Ljet 17,3**
 - Sa sucima 19,6
 - S dobrima 19,11
 - Sa svim narodom u ratu Gospodnjem 20,17
- **Svim sreem traži Boga 17,3**
 - Potvrđuje prorok 19,3
- **Tako i u krizi 20,3**
 - Bog otaca 17,4; 19,4; ne Baal (17,3)
- **Organizira traženje sa svim narodom 20,4**
 - Svi su pred יהוֹשָׁפָט 20,13
- **Kralj moli u hramu 20,6-12**

24.10.2011.

szpolitika005.ppt

4

Utvrđeno kraljevstvo

- **Utvrde 2 Ljet 17,2,12,19**
- **Vlast nad Efrajom v2**
- **Porez v5**
- **Zalihe 17,12s; 18,1**
- **Medunarodni autoritet:**
 - Filistejci i Aрапи 17,11

Jehoshaphat, with the symbols of monarchy – Spanish artist Pedro Berruguete (1450-1504).

24.10.2011.

szpolitika005.ppt

5

Ratovi 1

- **Jošafat posjećuje Ahaba 1 Kr 22,2; 2 Ljet 18,2**
 - Istočne zajedništvo v4 /v3
 - Božja volja prije ratovanja v5/ v4
- **Na njegovu inicijativu nastupa Mihej ben Jimla v8/v7**
 - Prilik Kristov
 - U boju יהוֹשָׁפָט spašava Jošafata 2 Ljet 18,31
- **Kritizira ga Jehu ben Hananija 19,2; 20,34**

24.10.2011.

szpolitika005.ppt

6

Ratovi 2

- Prijetnja Moaba, Amona i Edoma 20,1s
 - Post v3
 - Molitva u hramu 20,6-12
- *Jahaziel ben Zaharija* naviješta "rat Gospodnjii" 20,14
 - Reagiraju klanjanjem 20,18
- U boju protiv Moaba Josafat s kraljem Izraela i Edoma kod *Elizeja* 2 Kr 3,12
 - prorok najavljuje vojni uspjeh v18,25

Svršetak

- Taršiške lade, Ofirsko zlato ne uspijevaju 1 Kr 22,49; 2 Ljet 20,37
 - Jošafata kori *Eliezer ben Dodavahu* 2 Ljet 20,37
 - Kralj može pozvati na povjerenje u proroke 20,20
- Pokopan u Jeruzalemu 1 Kr 22,51; 2 Ljet 21,1

Kralj Ezekija

Izvori navedeni u 2 Ljet 32,32

2 Kr 18–20

2 Ljet 29–32

Iz 36–39

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

1

Ime i prilike

- Za propasti Izraela (kralj Hošea)
 - Pad Samarije u Ezečijinoj 6. godini 2 Kr 18,10
- Do dolaska prvih Babilonaca
- S 25. g. u Jeruzalemu na 29. g. 2 Kr 18,2
 - Sin Ahaza 2 Kr 16,20; 18,1; 2 Ljet 28,27 i Abije v2
- Ime od **נָתָן**
 - 2 Ljet 1,1 Salomon se *učvrstio* na prijestolju
 - 29,3 Ezekija je *popravio* (=učvrstio) vrata hrama
- “glavar moja naroda” 2 Kr 20,5
- Sluga Gospodnjeg 2 Ljet 32,16
 - na istoj razini sa Salomonom 30,26
- Sve 3 molitve uslišane

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

2

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

3

Početak od hrama

- govor svećenicima i levitima 2 Ljet 29,5-12
 - “djeco moja” v11
 - kralj postavlja zahtjev: “Posvetite!” v5
 - Objekt?
- Političko zlo posljedica nevjere v8
 - “sami vidite” – poziv na iskustvo
- Kralj želi Savez s Bogom v10
 - Zapovijeda po Gospodinovim riječima v15
- Posvećenje od 1.1. do 16.1.

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

4

Obnovljeno bogoslužje

- Okrajnica: kralj, hram, narod 2 Ljet 29,21
 - 2x “sav Izrael” v24
- Obred pomirenja v24
- Obnovljeno bogoslužje v35 (prema Davidu v25)
 - v21-24 žrtveni obredi; v25-28 glazba
 - Stovanje 28,29,30
 - Radost v36
 - Ureden hram i administracija 31,2-19
 - Kralj financira bogoslužje 31,3
- Pročišćen Jeruzalem 30,14
- I cijela zemlja 31,1
- zlo **עָרָה** u očima Jahvinim v6
 - > pravo **שְׁמַרְתָּ** u očima Jahvinim v2
 - oči Gospodnje 2 Ljet 6,20,40; 7,15
 - “ovdje će sve dane biti moje oči” 7,16

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

4

Pozadina

- Otac Ahaz doveo Asirce 2 Kr 16,7; 2 Ljet 28,16
 - Tiglat Pileser – dvoznačan 2 Kr 16,10; 2 Ljet 28,20
 - Ahaz oskvruuo bogoslužje 2 Kr 16,10-18
 - Opljačkao 2 Ljet 28,21 i zapustio hram 28,24; 29,19
 - Dao se na krivotjerje (2 Kr 16,3) s koristoljubivom računicom 2 Ljet 28,23
- Sukob Sjevera i Juga – “braća” 2 Ljet 28,8
 - Izrael ubio 120000 Judejaca (v6), zarobio 200000
- Potlačuju ih Izraelci, Edomci v17; Filistejci v18, Asirci v20
- Zbog Ahazove nevjere 28,19

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

5

Pasha i beskvasni kruhovi

- 2 Ljet 30,1,6 Izrael **יִשְׂרָאֵל** i Juda **יְהוּדָה**
 - Od Beer Šebe do Dana v5
- v6 “ostatak iz ruke asirskih kraljeva”
- v6-9 pismo
 - v6 “Bog Abrahamov, Izakov i Izraelov”
 - Obratite se Bogu i on će se k vama obratiti v6,9
 - v7 “sami vidite”
 - v9 političko rješenje “Bog će vas vratiti”
- Kasne mjesec dana v15 (prema odluci v2s)
- 14 dana slavlja v22,23

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

6

Dovitljiv ratnik, pouzdan kralj

- 2 Ljet 32,4 uklanja zalihe vode napadačima
- v5 podiže zidove i utvrde
 - okuplja zajednicu
- Hrabi vojnike v7s
 - v7 "s nama je moćniji nego s njim" Elizejeva taktika (2 Kr 6,16)
- povjerenje svega naroda usred opasnosti 2 Ljet 32,8
- do borbe ne dolazi
 - Božji poslanik – zatornik v21 usp. Izl

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

7

Sanheribov psihološki rat

- Šalje "velikoga peharnika" s izazovom
 - "Ovako govori kralj" 2 Ljet 32,10
 - Ezekija zavodi narod i vodi u smrt v11
 - Uklonjeni žrtvenici bili su pravoverni v12
 - Bog ne može izbaviti iz moje ruke v15
 - Pisano v17
- Bog kao svi ostali bogovi 2 Kr 18,35; 2 Ljet 23,19
 - Pred zidinama na domaćem jeziku v27/v19
- Politički napad teološki argumentiran
- Odgovor na pismo molitvom 2 Kr 19,15-19; = Iz 37,16-20
 - U hramu 2 Kr 19,14; Iz 37,14
 - S prorokom 2 Ljet 32,20

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

8

Izaijino proroštvo

- odgovor 2 Kr 19,20-34 = Iz 37,21-35
- Gospodin "odavna snovao" 19,25; 37,26
 - Asirski kralj samo instrument
- Gospodin ga zna 19,27; 37,28
- Na Boga je bjesnio v28/v29
- Gospodin čuva Jeruzalem v34/v35

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

9

Ezekija molitelj

- Kod Pashe 2 Ljet 30,18-20
- Na pismo Sanheribovo 2 Kr 19,15-19 = Iz 37,16-20 (Usp. 2 Ljet 32,20)
- U bolesti: 2 Kr 2s = Iz 38,2s
 - + Ezekijin psalam Iz 37,10-20
 - Zdravlje u Božjoj ruci 2 Kr 20,5
 - Izliječenje radi hodočašća 2 Kr 20,5.8

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

10

Kralj i prorok

- Izajia donosi odgovor na molitvu
- Najavljuje mu smrt i izlječenje
- Upozorava ga na buduće babilonsko osvajanje

26.10.2011.

N. Bilić: szpolitika006.ppt

11

Izebela – poganka i tiranica

אִיזְבָּאַל

Biblijsko upozorenje
1 Kr 16 – 2 Kr 9

07.11.2011.

N. Bilić: szpolitika007.ppt

1

Krivovjerna, krvoločna kraljica

- 1 Kr 16,31 žena Ahabova
 - kći sidonskog kralja
 - koji je imenom Baalov בָּאָל
 - kult Baala 1. put u 1 Kr
 - Suprotnost udovici iz Sarfate (17,8-24)
- 1 Kr 18,4 “sasjekla” proroke
 - Dvorski upravitelj svjedoči o tome v13
 - Bogobojazan v3, od malena v12
 - Spašava 100 proroka v4.13
- v18 Ahabova kuća donosi propast
- v19 Izebela hrani 450 Baalovih proroka

Prijetnja proroku Iliji

- 1 Kr 19,1 kralj podnosi izvještaj ženi
- v2 Izebela šalje Ilijiju glasnika smrti
 - u hebrejskoj formuli prisege מִתְּلָא u pl. (usp. 1 Kr 12,28)
- v10,14 tko je subjekt?
 - ubili su Gospodnjne proroke
 - traže Ilijin život
- v18 Izebela (implicitno)
 - Savijala koljena pred Baalom
 - Svojim ga ustima ljubila

Dekoracije poput ovih iskopane u Samariji iz vremena Izebele i Ahaba

07.11.2011.

N. Bilić: szpolitika007.ppt

3

Tiranica i Nabotov vinograd

- 21,5 Izebela se brine za kraljevo stanje
 - Kralj izvješćuje o pothvatu v5
 - Ispušta ime Božje koje Nabot zaziva v3
 - Izvan konteksta: “ne dam ti” v4.6
- v7 kraljica naređuje: “ustani i jedi!” (usp. 19,5,7)
- v8 “montira” proces sa starješinama i uglednicima
 - Čine po njezinoj riječi v11
 - Podnose joj izvještaj v14
 - Dva lažna svjedoka v10.13
 - Kamenovanje v13

07.11.2011.

N. Bilić: szpolitika007.ppt

4

“Davidov grijeh”

- 21,15 naknadno izvješćuje kralja
 - opet naređuje: “ustani!” usp. v7
- na temelju objave (v17-19) prorok naviješta sud v20-24
 - osuda Ahabu
 - v23 Izebeli da će umrijeti u Jizreelu
 - v27 ona se ne kaje
 - v25 ona je zavela kralja

07.11.2011.

N. Bilić: szpolitika007.ppt

5

Princeza prokletnica

- 2 Kr 9,10 Elizejev učenik ponavlja osudu
- v7 Bog se osvećuje na Izebeli za svoje sluge
- v22 bludništvo i magija
 - novopomazani Jehu u osvajačkom pohodu govoril o Izebeli
- v30 zavodi i osvajač?
 - v31 dotjeruje se i prva upućuje pozdrav – optuzbi ili polhvalu?
- v33 Jehu naređuje krvavo smaknuće
 - v34 potvrđuje da je kraljeva kći (usp. 16,31)
 - v36 vidi ostvarenje Ilijina proroštva iz 21,23

07.11.2011.

N. Bilić: szpolitika007.ppt

6

Jošija

Veliki obnovitelj

2 Kr 22s

2 Ljet 34s

09.11.2011.

N. Bilić: szpolitika008.ppt

1

Ocjena

- Pravo u Božjim očima 2 Kr 22,2 2 Ljet 34,2
- Put oca Davida v2 / v2
 - Kojemu je obećani sin 1 Kr 13,2
 - "ni lijeva ni desno"
- Savez svim srcem i svom dušom 2 Kr 23,3; 2 Ljet 34,31
 - Uputa Davidova 1 Kr 2,4
 - Uvjet obraćenja 1 Kr 8,48
- Cjelovito obraćenje: srce, duša snaga 2 Kr 23,25 (Pnz 6,5)
- Hulda, Jeremija, Sefanija
- U Mt 1,10s

2

09.11.2011.

N. Bilić: szpolitika008.ppt

Najavljeni kralj

- Čovjek Božji iz Judeje proriče oltaru 1 Kr 13,2
 - Ime "Gospodin je dao"
 - Spaljuje kosti krivovjernika 2 Kr 23,16
- Naslijeduje zloga Amona 2 Kr 21,23; 2 Ljet 33,25
- Postavljen od naroda 2 Kr 21,24; 2 Ljet 33,25
- Mlad 2 Kr 22,1; 2 Ljet 34,1
 - Dugo vlada 31 g.
- Ubijen od faraona Neka 2 Kr 2,29; 35,24

09.11.2011.

N. Bilić: szpolitika008.ppt

3

Popravak hrama

- U 18. godini 2 Kr 22,3; 2 Ljet 34,8; 35,19
- Zna delegirati:
 - Šafan 2 Kr 22,3,
 - Trojica 2 Ljet 34,8
- Kralj se brine za financiranje 2 Kr 22,5
 - Pazi na radnike i materijal v6
 - Ima povjerenja u poštenje v7 – isplata bez računa
- Novac prikupljen od svih 2 Ljet 34,9

09.11.2011.

N. Bilić: szpolitika008.ppt

4

Pronadena knjiga

- Knjiga Zakona 2 Kr 22,8; ...Gospodnjega preko Mojsija 2 Ljet 34,14
- Pronašao svećenik 2 Kr 22,8,10; 2 Ljet 34,14
 - Prvo Šafan čita 2 Kr 22,8
- Čita kralju 2 Kr 22,10; 2 Ljet 34,18
- Reakcija:
 - razdire haljine 2 Kr 22,11; 2 Ljet 34,19
 - Traži Božju volju v13 /v21
 - O sebi, o narodu
 - I o Ostatku Izraela 2 Ljet 34,21
 - delegira

09.11.2011.

N. Bilić: szpolitika008.ppt

5

Huldino proroštvo

- Božji odgovor od proročice 2 Kr 22,14; 2 Ljet 34,22
 - Zlo gradu, Šalom kralju
 - Kod slušanja Zakona 2 Kr 22,19; 2 Ljet 34,27
 - Omekšalo mu se srce
 - Ponizio se
 - Plakao je
 - I Bog njega sluša
- Okuplja starješine 2 Kr 23,1; 2 Ljet 34,29
 - I proroče 2 Kr 23,2
- Cijelom narodu čita Knjigu Saveza 2 Kr 23,2; 2 Ljet 34,30
- Sklapa Savez 2 Kr 23,3: on (2 Ljet 23,21) i svi (2 Ljet 34,32)
- svi u Izraelu služe Gospodinu 2 Ljet 34,22

09.11.2011.

N. Bilić: szpolitika008.ppt

6

Pasha

- Reakcija na pronađenu knjigu
- Po Zakonu 14.01. Ljet 35,1
- Kralj ureduje bogoslužje
 - okuplja svećenike (v2) i levite (v3)
 - Kovčeg stavљa u hram v3
 - Financira Pashu 2 Ljet 34,7
- Prvi put takva Pasha
 - od Sudaca 2 Kr 23,22
 - Od Samuela 2 Ljet 34,18

Velika obnova

- Istrjebljenje lažnoga kultu 2 Kr 23, 4-15; 2 Ljet 34,3
- I na Sjeveru (Betel 2 Kr 23,4,15)
 - Prah po grobovima 2 Ljet 34,4
 - Razvijena lažna religija 2 Ljet 34,5
 - Judeja: Ahaz, Manaše, Salomon (2 Kr 23,12s)
 - Izrael: Jerobeam (2 Kr 23,15) i kraljevi (v19)
 - U hramu kult Baala, Ašere i vojske nebeske 2 Kr 23,4
 - Važno je što ljudi štuju
- Posljedica pronalaska knjige (2 Kr)
 - ili mladenački heroizam/fanatizam (2 Ljet)

Tri kralja u Starom zavjetu

Biblijski pogled na Jošafata, Ezekiju i Jošiju

U ove dane, kad se kao narod spremamo još jednom promisliti kome ćemo u idućem razdoblju povjeriti vodstvo i upravljanje, izvrsna je zgoda pogledati što o delikatnim dodirima vjere i politike kaže sama pisana Božja Riječ. Želio bih ponuditi biblijski pogled na tri starozavjetna kralja profesor Tomić u pregledu Povijesti spasenja posvećuje punih 50 stranica. Pravi je pogodak upravo danas, 12. studenoga, na blagdan sv. Jozafata na početku toga niza uočiti njegova biblijskoga zaštitnika Jošafata, a k njima neka se pridruže ona dvojica koji će u Knjigu Sirahovu ući kao jedini kraljevi uz Davida vrijedni spomena i pohvale: Ezekija i Jošija. C. Tomić u svom djelu obilno i argumentirano upozorava da promatramo onaj dio svijeta koji od davnina proživljava stalan sraz Sjever i Juga (Asur, Babilon, Perzija – Egipat...) pa to nama, na našoj povijesnoj razmeđi Istoka i Zapada (Rimsko carstvo, podjela Crkve, Otomansko carstvo) može biti od koristi.

Pater Celestin Tomić opisujući ove biblijske likove ističe kako kralj otkriva "duhovno i religiozno obraćenje" kao "jezgru i životni izvor odakle ključaju nova nada i nov život jadnom i zdvojnog narodu" (Tomić, *Veliki Proroci*, 34). Dr. Tomić tako naznačuje oba osjetljiva pola o kojima želimo govoriti: kralj, nositelj politike, crpi iz duhovne, vjerničke baštine. Blaženi papa Ivan Pavao II. istaknuo je kako i duhovna i građanska vlast uz legitimne i bitne razlike imaju tri identična trajna zadatka, a to su dobro pojedinca, dobro obitelji i zajedničko ili opće dobro. Pogledajmo kakav smjer i kakvo nadahnuće nude ova tri uzorkralja!

Jednostavan je poznat ključ Knjiga Ljetopisa: dobri kraljevi, koji slijede put Davida i idealiziranoga Salomona dobivaju više prostora i opširnije su opisani. Tako čitatelj dulje razmatra i dublje upoznaje njihova djela i njihov duh. U suvremeno doba itekako smo osjetljivi i svjesni da je osvajanje medijskoga prostora, minutaža i broj redaka, važna bitka i dragocjen uspjeh. Prvi zapanjujući dojam kod ova tri starozavjetna kralja jest obilje od 29 biblijskih poglavlja u osam različitih knjiga:

Jošafat – 1 Kr 22; 2 Kr 3; 2 Ljet 17-20;
Ezekija – 2 Kr 18-20; 2 Ljet 29-32; Iz 36-39, Izr 25,1, Sir 48
Jošija – 1 Kr 13; 2 Kr 22s; 2 Ljet 34s; Jr 1,2; 3,6; 25,3; Sir 49, Sef 1,1.

Znakovita imena

Sva trojica imaju znakovita imena koja ulaze u svetopisamski kontekst. *Jošafat* – "Gospodin sudi" – bit će kod Joela (dolina Jošafat 4,2) mjesto Božjega suda svim narodima što po smislu izravno odgovara završnom pozivu proroka Miheja ben Jimle kojemu upravo kralj Jošafat omogućuje djelovanje. Prije no što je zatvoren poziva: "Čujte me svi narodi!" (1 Kr 22,28) pokazujući na univerzalno značenje proročkoga poslanja. Ime kralja *Ezekije* – "Gospodin je moja snaga ili učvrstio me Gospodin" – glagolom *hazaq* razjašnjava se upravo u slici vratiju Doma Gospodnjega koje je on učvrstio, popravio (2 Ljet 29,3), otvorivši ih da tako učini zaokret i omogući pristup u dom molitve, nakon što je njegov otac vrata hrama zatvorio (2 Ljet 28,24). *Jošija* pak svojim imenom "Gospodin je dao" koje najavljuje već čovjek Božji iz Judeje proričući Jeroboamovu oltaru (1 Kr 13,2) svjedoči da Bog već u čas kad nastaje krivovjerni iskorak sprema svoj odgovor.

Ezekija, slavni graditelj jeruzalemskoga vodovoda, vlada u ključno doba propasti Sjevernoga kraljevstva, poznat je po velikom slavlju Pashe za sve od Dana do Beer Šebe (2 Ljet 30,5). Jošija je poznat po pronalasku Knjige Zakona (2 Kr 22; 2 Ljet 34).

Upravitelji "ljudskih resursa"

Istaknuto svojstvo u Bibliji kod sve trojice kraljeva jest njihova sposobnost dobrog *upravljanja ljudskim resursima*, tj. sposobnost da angažiraju suradnike, delegiraju ovlasti i zadaće što je u naše vrijeme timskoga rada i nove svijesti o ljudskom elementu u menadžmentu vrlo popularno i razumljivo.

Jošafat će odmah po stupanju na vlast angažirati 5 knezova, 9 levita i 2 svećenika (2 Ljet 17,7-9) za dalekosežnu akciju, a prema izvještaju u 2 Ljet 17,2,19 svoje će vladanje obilježiti upravo time što postavlja svojevrsne namjesnike. Zadaća koju im povjerava jest da budu *suci*, što – opet u skladu s njegovim imenom – označava povratak na izvore i vrijeme sudaca kao zlatno i idealno doba. Kralj organizira vlast po očinskim kućama, po obiteljima (*bet abôt* 2 Ljet 17,14), učvršćujući tako danas toliko isticanu i u isti mah ugroženu osnovnu životnu stanicu društva. Zna kralj organizirati tisućnike i u Judi (2 Ljet 14-16) i u Benjaminu (17s), glavare obitelji, levite i svećenike (19,8).

Ezekija će svoju obnovu započeti tako da okupi *svećenike i levite*, oslovljava ih vrlo bliskim rječnikom poput oca ("djeco moja" 2 Ljet 29,11), očekujući od njih da ponajprije sami sebe posvete a potom da se daju na posvećenje Hrama (r. 5). U času ratničke krize sam će naći prave riječi da se obrati vojnicima i ohrabri ih upozoravajući (u duhu Elizejeve taktike iz 2 Kr 6,16) na onoga koji je moćniji od asirskoga kralja (2 Ljet 32,7s).

Jošija će, kad u 18. godini svoje vladavine krene u obnovu hrama, ne samo znati delegirati tajnika Šafana (2 Kr 22,3) odnosno još dvojicu povjerenika (2 Ljet 34,8), nego pokazuje kako sam pazi na radnike i na potreban materijal (2 Kr 22,6). Osim toga, što je u ovo naše vrijeme sveopće korupcijske i antikorupcijske pomame, kralj izravno pokazuje da ima povjerenje u pošten rad i naređuje isplatu koja tome odgovara (2 Kr 22,7). Svoju sposobnost povjeravanja dužnosti jednako tako pokazat će kad visoko izaslanstvo šalje proročici i prima od njih odgovor. Prva reakcija na objavljenu Božju riječ bit će okupljanje starješina (2 Kr 23,2; 2 Ljet 34,30), a za veliko slavlje Pashe i on će posebno najprije podijeliti zaduženje svećenicima (2 Ljet 35,2) i levitima (r. 3).

S narodom

U doba suvremene demokracije zanimljiv je fenomen koji Sveti pismo kod sva tri kralja ističe. U neposrednom su kontaktu s narodom.

Jošafat se u trenucima krize "savjetuje s narodom" prije nego što će započeti liturgijsko pjevanje i prije nego što krenu vojne postrojbe (2 Ljet 20,21). Prorok će posvjedočiti da je Gospodin bio ne samo s njime, nego izričito da je *sa svim narodom* kad im prijeti Amonski napad (2 Ljet 20,17). Za Ezekiju najprije čitamo kako je s knezovima i sa cijelom okupljenom zajednicom u Jeruzalemu donio odluku o datumu za proslavu Pashe (2 Ljet 30,2), a potom Pismo doslovce svjedoči kako je stekao povjerenje svega naroda usred opasnosti: *narod se pouzdao u njegove riječi* (32,8). U Josijinu se slučaju taj – nazovimo ga "demokratski" – vidik očituje već na početku jer je prema zajedničkom izvještaju Kraljeva i Ljetopisa na kraljevsko prijestolje *postavljen od naroda* (2 Kr 21,24; 2 Ljet 33,25).

Kod sva tri kralja prisutna je tendencija ujedinjavanja kobno razjedinjenoga Sjevera i Juga u Božjem narodu. Judejski kralj Jošafat će i u za proroka Miheja ben Jimle i za Elizeja pred kraljem Izraela na Sjeveru posvjedočiti zajedništvo: "Ja sam kao ti" (1 Kr 22,4; 2, Kr 3,7). Ezekija za veliku proslavu Pashe okuplja ljude iz Izraela i iz Jude (2 Ljet 30,1.6), a Jošija pita za Božju volju ne samo za sebe i Judeju nego i za Ostatak (2 Ljet 34,21) i tako uvodi novi teološki pojam, simbol nade: sveti Ostatak.

Intelektualni zamah

Nadahnjujući element kod ova tri kralja u Starom zavjetu jest njihovo *prosvjetiteljsko djelovanje*. Na čelu stoji sam Jošafat svojim vrlo atraktivnim i zapanjujuće modernim pothvatom "mobilnog sveučilišta" nazovimo ga tako. Prvi koraci njegova vladanja o kojima izvješćuje Druga Knjiga Ljetopisa jesu upravo organiziranje poučavanja u narodu (2 Ljet 17,7-9). *Knjiga Zakona* dakle ne samo da je pritom u uporabi, nego se vraća svome izvornom značenju prema kojemu je Tora *Pouka* prije negoli je u grčko-rimskom pojmovlju postala ponajprije *Nomos*. Imenom navedeni knezovi, leviti i svećenici *idu po svim judejskim gradovima*, noseći sa sobom Knjigu Zakona Gospodinova i *poučavaju* narod, svjedoči Pismo (2 Ljet 17,9). Spoznajni i intelektualni učinak svetoga udžbenika još nam je jasniji sjetimo li se kako upravo u to doba zbog sidonske princeze koja je zasjela na samarijsko prijestolje cvjeta Baalov kult. "Blizu je riječ" rekao je Mojsije u svom oproštajnom govoru upozoravajući na temeljni sinajski događaj kad sav narod sluša ono što mu je ustav i osnovna identifikacijska isprava. Sveti tekst štoviše bilježi kako sam kralj na sličan način ide u narod od Beer Šebe do Efrajima (19,4), a jedan od njegovih govora koji su u Bibliji zabilježen upućen je upravo narodu, kad kralj hrabri u autentičnom Izajjinu duhu govoreći o tome da pouzdanje u Boga donosi postojan život: "Vjerujte i održat ćete se" (2 Ljet 20,20). Jošafat kao prosvjetitelj očituje se naravno i kad sam upućuje suce koje je postavio (19,6–11).

Za Ezekijino doba Knjiga Mudrih izreka (25,1) izravno bilježi da je imao svoje ljude koji su se bavili intelektualnom baštinom pa ih pater Tomić naziva "akademijom". Biblijski izvještaj donosi više Ezekijinih govora donosi biblijski izvještaj a opisano je i pismo koje po brzotečama šalje po čitavu Sjeveru i Jugu s argumentiranim pozivom na veliku Pashu. Istimče proročku tezu: "Vratite se Bogu i Bog će se vama vratiti, obratite se i Bog će se obratiti" (2 Ljet 30,6), vraćajući se kao jedini od kraljeva na drevnu formulu o Bogu otaca: Bog Abrahamov, Izakov i Izraelov. Profesor dr. Tomić pripominje da uvriježene teorije predaja drže kako je upravo u Ezekijino vrijeme nastao *Svećenički spis*, a znani je i cijeli njegov psalm zabilježen u Izajinoj knjizi (37,10-20).

Josijin prosvjetiteljski rad kao zaštitni znak ima njegovu čuvenu reakciju na pronalazak Knjige Zakona. Njegova reakcija na negativno Huldino proročstvo suda na nad Jeruzalemom nije rezignacija i indiferentnost nego okupljanje cijelog naroda i javno čitanje. Što je njega samoga potreslo, to čita svima (2 Kr 23,2; 2 Ljet 34,30). I u tom trenutku kad se obnavlja Sinajski fenomen – kad svi imaju prilike čuti i k srcu uzeti riječi koje ih definiraju kao zajednicu i daju im orijentaciju – ta knjiga takoreći iznenadan prima naziv Knjiga Saveza (2 Kr 23,2).

Plodna duhovnost

Posebno mjesto u biblijskom opisu zauzima plodna duhovnost ovih triju kraljeva. Oni su molitelji. Jošafatova reakcija na strah koji ga je uhvatilo zbog napada Moaba, Amona i Edoma jest podulja molitva u hramu (2 Ljet 20,6–12) u kojoj se prisjeća Božjega prijatelja Abrahama

(r. 7) i traži da Bog bude *sudac* nad njihovim napadačima (r. 12), što je, znamo, spasonosna taktika. Ezekijin će molitveni život u Bibliji biti još puno bogatiji. Svoju molitvu izriče kod Pashe (2 Ljet 18–20). Na prijeteće, ultimativno pismo Sanheribovo odgovara također tako da se najprije povlači na molitvu. Bogohulnu listinu razastire u hramu (želi je ponajprije Bogu pokazati i povjeriti) i moli: "Prikloni uho, Gospodine, i slušaj! Čuj poruge protiv živoga Boga." (2 Kr 19,15–19 = Iz 37,16–20). Predragocjen je i znakovit paralelni izvještaj u Knjizi Ljetopisa koji pokazuje u kojoj su točki kralj i prorok našli zajedništvo: Ezekija i Izaija zajedno se mole (2 Ljet 32,20). Ezekija će se i u svojoj smrtnoj bolesti ponajprije dati na molitvu (2 Kr 2s = Iz 38,2s). Osobito je zanimljivo i utješno što njegove tri molitve doživljavaju uslišanje koje Sveti pismo bilježi (2 Ljet 30,20; 2 Kr 19,20 = Iz 37,21; 2 Kr 20,4 = Iz 38,4). U nizu molitava tu dakako i njegov psalam, zahvalna molitva za ozdravljenje (Iz 37).

Zanimljiva pojedinost koja govori o tome da njihova duhovnost ne ostaje na površini ili samo kao intelektualna apstrakcija jest podatak i za Ezekiju, kod bolesti (2 Kr 20,3; Iz 38,3), i za Jošiju kod čitanja pronađene Knjige Zakona (2 Kr 22,19; 2 Ljet 34,27) da su briznuli u plač. Suze koje teku niz lice znak su da stvar ide u dubinu.

Plodnost njihove duhovne prakse očituje se u privlačnoj snazi. Za Jošafata cio se narod da na sveto *traženje* Boga po uzoru na svoga kralja (2 Ljet 20,4). U času njegovu molitve svi su na okupu pred Gospodinom, bilježi Pismo (2 Ljet 20,13). Pod Ezekijinim vodstvom izvršava se obred pomirenja *za sav narod* (2 Ljet 29,24). U času ratničke prijetnje on neće samo podići zidove i utvrde, nego okuplja zajednicu (2 Ljet 32,5). Jošijino sklapanje saveza privući će sav narod (2 Kr 23,3; 2 Ljet 34,31s), cijela zajednica sklapa savez s Bogom i svi će se u Izraelu dati na službu Gospodinu – što vrijedi za sve dane njegova života (2 Ljet 34,33).

Kraljevi i proroci

Zapanjuje i odmah upada u oči što ovi kraljevi omogućuju ili izravno akceptiraju i priznaju djelovanje čak devet različitih proroka. Upravo će na Jošijinu inicijativu moći nastupiti **Mihej, sin Jimlin**, koji je Kristov preteča jer udaren po obrazu trpi zbog iznošenja istinitoga videnja o Izraelu koji je kao ovce bez pastira (1 Kr 22). Kralj će i sada i poslije kod **Elizeja** tražiti jednoga koji je baš *Gospodinov*, istinit, a ne lažni prorok, i pred kraljem Ahabom će braniti njegov autoritet na dopuštajući mu da ga pogrešno optužuje. Osim toga na prorokovanje **Jahaziela ben Zaharije** (2 Ljet 20,14) kralj će reagirati klanjanjem (20,18), a od **Jehua ben Hananije** (2 Ljet 19,2; 20,34) i **Eliezera ben Dodavahua** (2 Ljet 20,37) primit će kritiku. Stoga je njegov izravan poziv na povjerenje u proroke (20,20) vjerodostojan.

Ezekijina veza s **Izajjom** tolika je da dio izvještaja o tomu kralju ulazi u Knjigu proroka i kad mu donosi odgovor na molitvu i kad mu najavljuje smrt i potom izlječenje i kad ga napokon upozorava na buduće babilonsko osvajanje (Iz 36–39). Jošijina je veličina u tome što odgovor o Božjoj volji i Božjemu sudu koji traži prima od žene-proročice (2 Kr 22; 2 Ljet 34). Zahvaljujući njegovu potezu saznat će od Hulde o dubinskom pogledu Božjem koji vidi da se na čitanje Zakona omekšalo njegovo kraljevsko srce, da se ponizio i plakao pred Bogom (2 Kr 22,19; 2 Ljet 34,29). Kao što je on slušao Riječi Knjige, tako Bog njega sluša i unatoč kobnoj prijetnji uništenjem, njemu će podariti *Šalom*.

Religijski pluralizam

Sva tri kralja susreću se s vrlo modernim europskim problemom religijskoga pluralizma. Nama je danas jasno da briga za ono što ljudi štuju – čemu poklanjaju svoje poštovanje, vrijeme i povjerenje, što ih ispunja – jest briga suvremenim rječnikom rečeno briga za stvaranje javnoga mnijenja koje bitno obilježava život zajednice. Sjetimo li da 'el u hebrejskoj gramatici označava ono prema čemu smo okrenuti, što je pred nama, stvar je još jasnija. Ekran u koji gledam, riječ i slika u medijima, ono čemu od ranoga jutra upravljam pozornost obilježavaju nas. Ezekija će rušenjem mjestene zmije koja je postala objekt krivovjernoga kulta (Nehuštan) upozoriti na veliku opasnost da zlorabimo ono što je u svom izvoru od Boga darovan spasonosni znak. Ako od gledanja na dar, zaboravimo Darovatelja lako nastaje religijsko izopačenje, tragična izvitoperena duhovnost. Sveti pismo ističe i kod Ezekije i kod Jošije kako ključno mjesto u njihovu djelovanju zauzima obnova hrama i bogoslužja.

Kako C. Tomić u svojoj analizi ističe snaga Svetoga pisma jest i u tome što ne zatvara oči pred slabostima. Tako je i kod ovih triju kraljeva. Jošafat se daje nagovoriti na osvajački rat i doživljava otvorene kritike od dvojice proroka. Ezekija je dvoznačan u svojoj politici prema Asircima i doživjet će višestruku Izajjinu kritiku, a Jošijina smrt vezana je uz njegovo nerazborito suprotstavljanje faraonovoj vojski, unatoč poruci o nemiješanju koja, kako Pismo svjedoči, bijaše iz Božjih usta (2 Ljet 35,22). Štoviše biblijski pogled na radikalno Jošijino istrjebljenje lažnoga kulta s vrlo grubim i nasilničkim potezima (2 Kr 23,4-15; 2 Ljet 34,3-5) čini se da namjerno ostaje dvoznačan. Prema Drugoj Knjizi o Kraljevima cijeli se pothvat, poznat kao velika obnova, promatra kao posljedica pronalaska Knjige Zakona, ali upitno ostaje kako onda Pasha može biti na vrijeme tj. 14. dana prvoga mjeseca. Druga Knjiga Ljetopisa pak sve prebacuje u prve godine Jošijina vladanja, pa ostavlja tako razumnu čitatelu da to shvati ili kao mladenački heroizam, ili pak kao mladenački fanatizam. Osme je godine svoga vladanja još bio dječak, ističe Pismo, a samo četiri godine kasnije dao se na "čišćenje" (2 Ljet 34,3). U Evandeljima svakako ostaje činjenica da će Gospodin svoju jedinstvenu pohvalu o "velikoj vjeri" izreći pred onom koja je druge vjere, pred ženom Kanaankom (Mt 15,28).

Svetopisamska ocjena

Osobitu znakovitost ima i formalna biblijska ocjena koju dobivaju ova tri kralja. Za svu trojicu naći ćemo uobičajen sud u obliku formule koja kaže da *ćine ono što je pravo u Božjim očima* (Jošafat 1 Kr 22,43; 2 Ljet 20,32; Ezekija 2 Kr 18,3; 2 Ljet 29,2; Jošija 2 Kr 22,2; 2 Ljet 34,2). Taj nas izričaj jasno podsjeća i vraća na božansku procjenu kod stvaranja na prvoj stranici pisma. Bog sedam put gleda i donosi svoj sud.

Kralj Jošafat prema biblijskoj procjeni istaknut je time što ćemo kod njega naći opis da je "tražio Gospodina". Tako kaže neutralan opis (2 Ljet 17,4), tako potvrđuje prorok (Jehu ben Hananija 19,3), a tako kralj postupa i u krizi (20,3). Već smo uočili da je to *traženje* zarazno i okuplja sav narod (20,4). Kralj Ezekija će od Boga biti priznat kao "glavar moga naroda" u riječima koje Izaija sluša (2 Kr 20,5), a za Sanheribova napada kralj će u opisu dobiti častan naslov Gospodnjega sluge (2 Ljet 32,16). Najdragocjeniji pak sud je o Jošiji za kojeg jedino nalazimo da je proveo cjelovito obraćenje: *svim srcem, svom dušom i svom snagom* što je jedinstvena primjena propisa o ljubavi prema Bogu iz Ponovljena zakona (6,5).

(red. 15.11.11.)

Povratak u Obećanu zemlju

Početak Drugoga hrama u Ezr 3-6

Žrtvenik i temelji hrama

- **Žrtvenik זבוב mizbeah** Ezr 3,2s
 - Zakon o oltaru Izl 20,22-26
 - Stari temelji Ezr 3,3 usp. 12
- **Blagdan sjenica**
 - 7. mjesec (3.1.6) – Lev 23,33-43; Br 29,12-38
 - Prvi hram posvećen 1 Kr 8
- **Kamen temeljac za ביהי יתמה**
 - 2. godina Ezr 3,8
 - liturgijsko slavlje 3,10s
 - Svećenici + Asafovi sinovi
 - Prema 1 Ljet 16
 - Plać i klicanje Ezr 3,12s

14.11.11.

N. Bilić: szpolitika009.ppt

1

14.11.11.

N. Bilić: szpolitika009.ppt

2

Povratnici

- Perzijska provincija "S onu stranu Rijeke" Ezr 4,10s.16s.20; 5,3,6; 6,6.8.13 usp. 6,6
- Sav narod Ezr 3,1.11
 - iz ropstva 3,8; "sinovi izgnanstva" 4,1; 6,19s
 - "kao jedan" 3,1 usp. nadzornici v9; leviti 6,20
- Politika i vjera: Zerubabel i Ješua (=Jošua)
 - grade žrtvenik 3,2
 - polazu temelje 3,8
 - pregovaraju s protivnicima 4,3
 - opet pokreću gradnju 5,2
- Proroci bodre: Hagaj i Zaharija 5,1s.14

14.11.11.

N. Bilić: szpolitika009.ppt

3

Suradnja i neprijateljstvo

- Sidonci i Tirci suradnici Ezr 3, 7
- Narodi zemalja Ezr 3,3 usp. 2 Kr 17
 - "Tlačitelji" Ezr 4,1 – Samarijanci
 - Doveo nas je asirski kralj v2
 - Vjerski sukob v2s – vidi 6,21
 - Vaš Bog v2
 - Naš Bog נָהָרָה v3
 - zastrašuju i potkupljuju v4s
 - optužuju
 - kod Kserksa v6
 - I Artakserksa v7
- Obustava gradnje Hrama (!) v24

14.11.11.

N. Bilić: szpolitika009.ppt

4

Pravna bitka

- pismo Artakserksu 4,11-16 i odgovor 17-22
 - "odmetnički grad" Jeruzalem v12.15 pobune od davnila v15.19
 - Izgradnja ruši carsku vlast v13.16.20
 - Istraživanja v15.19
- izvještaj Dariju 5,7-17
 - Bržljivo se gradi hram v8
 - Inspekcija v9
 - Ispovijed starješima v11-13
- Kirova naredba
 - Izrečena Ezr 1,2-4
 - Mjerodavna 4,4.13-15
 - Pohranjena 6,2-5

14.11.11.

N. Bilić: szpolitika009.ppt

5

Drugi hram i Pasha 515. pr. Kr.

- Darijev pozitivan odgovor Ezr 6,6-12
 - "Neka grade" v7
 - Molitva za kralja v10
 - Bog je ondje nastanio svoje ime v12
 - Za kraljeve i narode
- Dovršen 03.12.06. v15
 - Tako HB, LXX, Vg i Šarić (KS: 23.12.)
- Pasha 14.01. v19
 - Sinovi izgnanstva + domaći v19.21
 - Radost (Pnz)

14.11.11.

N. Bilić: szpolitika009.ppt

6

Mesijansko proroštvo

2 Sam 7; 1 Ljet 17

Kraljevske nakane i Božji odgovor

- Smirenje (usp. Noa) od Boga 2 Sam 7,1
 - Dvor: Davidov dom v1 / 1 Ljet 17,1
 - Od cedrovine v2 / v1
- Kralj u dijalogu s prorokom
 - Problem: kralj u dvoru, kovčeg pod šatarskim krilom v2 / v1
 - Natan
 - Vlastiti odgovor: čini po svom srcu v3 / v2
 - Božja riječ v17 / v15
- povjerenje
 - Kralj odgovara molitvom v18-29 / v16-27

16.11.2011.

N. Bild: szpolitika009.ppt

1

16.11.2011.

N. Bild: szpolitika009.ppt

2

Božja objava

2 Sam 7,4-16 / 1 Ljet 17,4-14

- Riječ v4/v4; videnje v17/v15
 - Po noći v4/v4
- Proročka formula v4/v4
- Glasnička formula v5.8/v4.7
- dva dijela
- Bog "karizmatik" v6/v5
- David *uzet od stada* v8/v7
 - Usp. Amos, Mojsije, □ Henok, Ilija
- S tobom sam v9/v8
 - S tobom je v3/v2

16.11.2011.

N. Bild: szpolitika009.ppt

3

Kralj moli (v18-29 / v16-27)

- Molitva v27/v25
- Pred Gospodinom v18/v16 (usp. kovčeg v2/v1)
- Tri dijela:
 - Bog i njegov sluga v18-21/v16-19
 - Jedinstven Bog, jedinstven narod v22-24/v20-22
 - Obećani dom v25-29/v23-27
- Tko sam ja v18/v16
- Bit objave: Bog govori – ljudski pouku 2 Sam 7,19
 - David ugledan 1 Ljet 17,17

Proroštvo i molitva 2 Sam 7 / 1 Ljet 17

- Kralj – sluga: reci mome *sluzi* Davidu v5.8/v4.7
- Osloboditelj iz Egipta v6
 - 1 Ljet 17,5 izostavlja Egipt
- Veliko ime v9/v8 (usp. Post 12,2)
- Dom v11/v10 – vječan v16/v14
- Bog daje *mjesto* narodu v10/v9
 - Zlatno doba sudaca v11/v10
 - Pastiri v7/v6
- Tvoj sluga 9x v19-21.26-28.29[2x]/10x v17.18[2x].19.23s.25[2x].26s
- Otkupio iz Egipta v23/v21
- Veliko ime Božje v26
 - Gospodin יְהוָה 7x v18.19[2x].20.22.28s
 - יְהוָה Bog 1 Ljet 17,16s
- Sagraditi dom: v25-27.29[2x]/v23-25.27
 - Razlog za molitvu v27
- Vječnost – blagoslov v29[2x]/v27
 - Božji narod zauvijek v24

16.11.2011.

N. Bild: szpolitika009.ppt

5

Budući vječni kralj (2 Sam 7 / 1 Ljet 17)

- Bog obećava Davidu potomka v12 / v11
 - Graditelj hrama v13/v12
 - Vječni kralj v13/v12 (usp. v16/v14)
 - Božji sin v14/v13
 - Bog mu pedagog
- David izvješće
 - Salomona 1 Ljet 22,7-10
 - Oproštajni govor starješinama 1 Ljet 28,2-7

16.11.2011.

N. Bild: szpolitika009.ppt

6

Ezra - svećenik i pismoznanac

U Bibliji je uz nov početak sustavna vjerskoga života vezan svećenik Ezra (usp. Neh 8). Na Blagdan sjenica više dana čita i tumači Božji zakon cijeloj zajednici koja je opet zadobila slobodu. Tako pokreće veliko obraćenje i povratak višestoljetnoj, pradjedovskoj vjeri. Obnavlja vjernost propisima koji su od ulaska u Obećanu zemlju bili zanemareni (Neh 8,17). Zajedništvo u Jeruzalemu (Neh 8,10.12) ispunjenje je zapovijedi o velikoj radosti za roditelje i djecu, gospodare i sluge, domaće i strance (Pnz 12,7.12.18).

U korizmi se posebice prisjećamo kako Ezra tumači post koji je proglašio prije velikog povratka u domovinu. Cilj mu je poniznost pred Bogom i zajednička molitva za duhovnu zaštitu na putu (Ezr 8,21). Ezra će se sam još jednom dati na strogi post kad sazna za veliku nevjeru u narodu (10,6).

U stresnu tempu života osobito nam je zanimljivo Ezrino duhovno vodstvo. Na početku, a tako i na kraju petomjesečnoga putovanja, kad su već stigli u Sveti grad, tri dana traje predah – kao kakve duhovne vježbe.

U biblijskim poglavljima o Ezri (Ezr 7–10; Neh 8) najdraži su nam autobiografski izvještaji. Daje nam uvid u svoju dušu te potvrđuje da je doista "pisar" svetih stranica (Ezr 7,12.21). Upravo kao vrstan poznavatelj Svetoga pisma cijenjen je na kraljevskom dvoru ("u rukama ima Božji zakon" Ezr 7,14). Štoviše uživa autoritet kao njegov pisac (7,12.21). Na raspolaganju mu je mudrost Božja – tako konstatira kralj u svom dokumentu (7,25), prepoznavajući da je Božji zakon i vladarev zakon (7,26). U vrijeme kad smo izabrali novoga predsjednika države, ovaj nam je biblijski primjer važan poziv i zadatak.

Ezra je uzoran svećenik jer zna okupiti zajednicu. Okuplja više od 7.000 povratnika brojimo li obitelji koje biblijski izvještaj spominje (7,28; 8,15; "naša djeca" 8,21). Kadar je s povjerenjem delegirati zadatke. Među kolegama svećenicima postavlja dvanaestoricu kojima povjerava darove za Božji dom (8,24). I u najslavnijem trenutku – s Knjigom božanske Pouke pred cijelim narodom – nije samoljubiv individualist, nego se svrstava među ostale: jedan je od četrnaestorice (Neh 8,4). Veliku slogu oko Ezre Biblija opisuje drevnom slikom: ljudi su se okupili "kao jedan čovjek" (Neh 8,1).

Ogledalo Ezrine svećeničke duhovnosti njegova je velika molitva (Ezr 9,6–15). Nakon duge priprave u povučenosti i poniženju (9,4) moli na koljenima, raširenih ruku (9,5), klanjajući se (10,1). O snazi njegovih osjećaja svjedoči ne samo stid o kojemu govori (9,6), nego i suze koje natapaju njegove vapaje (10,1). "Zar da dokinemo tvoje zapovijedi?" (9,14) – pita zgroženi svećenik koji poznaje Božju pravednost i zna da na ovaj način nemaju opstanka (9,15).

23. veljače 2010.

Ezra – uspješan političar

Ezr 7-10, Neh 8

23.11.2011.

N. Bilić: szpolitika011.ppt

1

Voditelj povratka

- potomak Aronov Ezr 7,1-5 (usp.
1 Ljet 5,29-41)
 - 7,11... Svećenik
- v6 kao i prvi povratnici: "uzlazi"
עַל־
 - iz Babilona (v6) – u Jeruzalem (v8)
- Ezr 7,7 Artakserksova 7. godina
 - 01.01. – 01.05. (v9)

Zakonoznanac

- Zakon od Boga Ezr 7,6
 - Zakon Jahvin 7,10
 - Za Artakserksa:
 - Zakon Boga nebeskoga v12.21
 - Tvojega Boga v25s
- Ezra "književnik" רְשָׁמֵד sofer 7,6
- Mudrac koji želi proniknuti v10
 - Za kralja:
 - "pisar Zakona" v12.12
 - U ruci mu je v14 = mudrost Božja v25
 - Zakon mjerilo v14.26
 - Kraljev zakon v26
 - Treba poučavati v25

23.11.2011.

N. Bilić: szpolitika011.ppt

3

Kraljevsko pismo (Ezr 7,12-26)

- 4. u knjizi
- aramejski, Ezri, 2. jd: v13-20; 25s) i propis rizničarima (v21-24)
- kao Kir dopušta povratak v13 i daje prilog za hram v15
 - novost: isticanje svećenika i levita (v13)
- financiranje iz kraljevskih riznica (v20)
 - punomoć
- pismo za vlasti u Jeruzalemu 8,36
 - s onu stranu Rijeke 7,21.25

Osobno svjedočenje

- 7,27s hvali Boga zbog kraljevske naklonosti
- v28b okuplja poglavare za pokret
- 8,15 taborovanje uz rijeku (do 12.01. v31)
 - v21-23 post i molitva (v31 potvrđuje uslišanje)
- 9,1s glavari izvješćuju o prekršajima
 - ženidba = vjernost između Boga i naroda
- dvostruka Ezra reakcija
 - 9,3-5 gesta, povučenost
 - v6-15 molitva: ja + mi = zagovornik
 - v11s Božje riječi

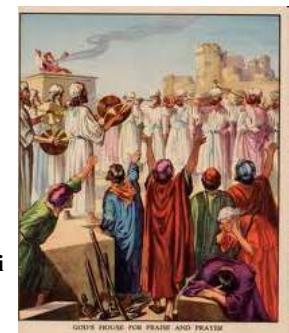
23.11.2011.

N. Bilić: szpolitika011.ppt

5

Duhovni život

- 7,6,9 Ruka יְהוָה Boga njegova bila je nad njim
- 7,28 ruka יְהוָה Boga mojega, bila je nada mnom
- >>> 8,18.31 יְהוָה Boga našega bila je nad nama
- >> 8,22 (Ezra kralju:) Ruka Boga našega je nad svima koji ga traže

23.11.2011.

N. Bilić: szpolitika011.ppt

6

Obnova

- 10,1 Ezrina molitva pokreće val kajanja
 - v2-4 predstavnik zajednice izriče: kajanje, prijedlog za Savez i prihvaćanje vodstva Ezrina
- v5 sveočića prisega
- v6 Ezra u samoći i postu
- v9 okupljanje 20.09. u Jeruzalemu
 - v10s Ezrin govor
 - v12-14 pozitivan odgovor (osim iznimki v15)
- v16s ispitivanja 01.10. – 01.01.
- v18-44 popis prijestupnika (kraj knjige)

23.11.2011.

N. Bilić: szpolitika011.ppt

7

Proglas Zakona Božjega (Neh 8)

- 515. g., Blagdan sjenica
- Povratak pradjedovskoj vjeri
- Nakon zanemarivanja v17
- Sav narod 8x
- Zajedništvo v10.12 ispunjenje Pnz 12,7.12.18
- Liturgijski pristup tekstu
 - Povišeno mjesto v4
 - Molitva prije čitanja v6
 - Prodružen studij v8
- Pozorno slušanje v3, čitanje i tumačenje v8, shvaćanje v12

23.11.2011. N. Bilić: szpolitika011.ppt 8

Ezra i Nehemija

- Neh 8
- v9 Nehemija, namjesnik, uz svećenika Ezra i levite
- v10 Nehemijin govor
 - uvid u emocionalno stanje (usp. Neh 4,8)
 - smisao za konkretne potrebe (usp. Neh 5,17)
 - bratsko dijeljenje (usp. odricanje od plaće i otpust dugova Neh 5)
 - “Radost Gospodnja vaša je jakost”.

23.11.2011.

N. Bilić: szpolitika011.ppt

9

Je li Iz 60 politički program?

Treba li čuveni tekst u Iz 60 čitati kao vrijedan politički program koji pruža pogled unaprijed i motivira? Pozitivan, pun nade i svijetle perspektive svakako je dragocjen za pokretanje inicijative koje će pomoći životu zajednice. Tema hodočašća svjetskih naroda u grad Božji u Knjizi proroka Izajije nije nova jer već Iz 2 govori o tome (usp. Mih 4). Pitamo se je li »cionizam« pravo prihvaća Izaijin pogled. Susrećući se s Iz 60 vrlo brzo ćemo osjetiti da se treba čuvati zloporabe koja bi izostavila bitan teološki element. Koliko je Izaijin tekst aktualan potvrđuje dnevni pogled na prilike vezane uz Jeruzalem, koji za sebe žele pripadnici raznih vjera, i uz cijeli Bliski Istok s njegovim napetostima koje se nastavljuju.

Sugovornica

Pogled na neki proročki tekst redovito se potpomaže prepoznavanjem tzv. komunikacijske strukture. Riječ je o jednostavnu koraku u formalnoj analizi kojim uočavamo *tko govori i komu se obraća*. Tekst Iz 60 obilježavaju uvodni imperativi koji od adresata ili naslovnika kome su riječi upućene traži da »ustane« i sam »zasvjetli« (v1). Od sugovornika se traži da podigne oči i pogleda uokolo (v4). Riječ je o personifikaciji s vrlo jasnim antropološkim elementima: ta osoba ima *oči* (v4) i *srce* koje će uzdrhtati u radosti (v5).

U biblijskom izvorniku odmah je jasno da je riječ o ženskoj osobi budući da hebrejski jezik i u drugom licu redovito ima za ženski rod posebne gramatičke oblike, pa su tako već i prvi imperativi prepoznatljivi kao govor *njoj*. Osim što je žena ona je i majka kojoj se djeca vraćaju: sinovi joj dolaze (v4), dovoze se prekomorskim lađama (v9), njezine kćeri donose, noseći ih u krilu (v4). Ona ima svoju zemlju, područje unutar svojih granica (v18), njoj pripada narod (v21). Bivši tlačitelji izravno je prepoznaju kao grad Božji – »grad Jahvin«, s vlastitim imenom »Sion« (14b). Oznaka »Svetac Izraelov« koji stoji uz ime »Sion« svojevrstan je zaštitni znak koji objedinjuje tri dijela Izajjine knjige. Sion kao gora jeruzalemskoga hrama ovdje zamjenjuje ime grada. Riječ je očito o biblijskom pogledu koji više nije usmjerjen na »zemlju kojom teče med i mljeko«; ni *idealno* vrijeme sudaca ni kraljevi koji su stolovali u Jeruzalemu ne spominju se. Sam grad – koji je u hebrejskom izvorniku i općom imenicom i vlastitim imenom ženskoga roda – sugovornik je kome se Bog izravno obraća. Tako *grad* poprima vrlo pozitivne crte nasuprot problematičnoj ulozi i kritici koju prima u kontekstu poznate babilonske kule (Post 11,4).

Govornik koji upućuje riječi zapisane u Iz 60 izravno se na dva mesta predstavlja s אָנָּי יְהוָה 'anî 'adonaj – Ja, Jahve (16b,22b). Sam Bog ne samo da govori nego se aktivno zalaže u »projektu« o kome je riječ. On će uresiti svoj dom (7b), proslavit će ga (13b); sam donosi poboljšanje budućem gradu i uređuje vlast u njemu (v17); svemu tome hitro će pristupiti, žurit će (22b).

Univerzalan pogled

Prvo upozorenje da se realnopolitički pogled na budućnost Jeruzalema ovdje veže uz važan biblijski kontekst jesu elementi iz izvještaja o stvaranju. Tama koja prekriva zemlju (*hošek* v2), za razliku od obasjanoga grada ista je ona koja je prisutna na početku stvaranja (*hošek* Post 1,2). Sunce i mjesec koji od Stvoritelja primaju zadaću kao nositelji svjetlosti (Post 1,14) u Izajjinoj knjizi svoju ulogu više nemaju jer je Bog sam preuzima (Iz 60,19s). Upravo takva

najava označit će završni pogled cijele Biblije na nebeski grad Jeruzalem u kojem će Bog sam biti svjetlo (Otk 21,23). Dvostruko isticanje da je riječ o »vječnom svjetlu« nije samo upozorenje na poželjnu i hvalevrijednu trajnost, nego na nov način tumači ono što je od početaka od Boga dano ljudima kao vječno, a to je vječni savez. Tako je već kod Noe (Post 9), tako je s Abrahamom (Post 17). Izaijin nov i karakterističan govor glavni starozavjetni događaj i dokument Zakona odnosno Pouke, koji je svojevrstan ustav života zajednice, promatra kao *svjetlo* – ono što omoguće snalaženje i pruža orijentir.

Prvi dio Izaijina teksta posvećen je pretežito narodima koji dolaze u Jeruzalem (Iz 60,1-14). Riječ je o onima koji su najprije pokriveni mrakom (v2) te stoga sami pristupaju kako bi se naužili Sionove svjetlosti (v3). Sa sobom donose svoje blago (v5.11), ono što im je dragocjeno. Slika je to koja će također naći izravnu primjenu u opisu nebeskoga grada u Otk 21,24.26. Saba (6b) kao polazište za pohod Jeruzalemu dobro je poznata zbog posjeta kraljice od Sabe kralju Salomonu (1 Kr 10,1; 2 Ljet 9,1), koja se sama htjela uvjeriti o njegovu bogatstvu i mudrosti (Izvornik ima isto ime kod Izaije i kod opisa kraljičina posjeta). Novost je u tome što sada nije samo kraljica sa svojom pratnjom na putu u grad Božji, nego *svi* (Iz 60,6b). Libanon (v13) kao podrijetlo cijenjenih stabala i drvne građe povezuje Izaijin prikaz s gradnjom hrama (1 Kr 5-7; 2 Ljet 2-4), pa i na taj način svjedoči da je vezan uz povjesno iskustvo.

Bitan preokret i obraćenje kroz koje narodi prolaze očituje se u tome što sada »sinovi tuđine« grade zidine Jeruzalema (Iz 60,10a). Nisu oni samo puki posjetitelji nego se aktivno uključuju i izgraduju ono što pruža zaštitu cijeloj zajednici. Pritom i sam naziv »sinovi tudine« ima dublji sadržaj jer s jedne strane podsjeća na Nehemiju i gradnju u koju su uključeni članovi naroda rođeni u izgnanstvu, u tuđini. S druge pak strane označava i strance (tako redovito u hrvatskom prijevodu) – pripadnike svjetskih naroda koji se s njima stapaju u jedno u poslu, dijele sudbinu, upozoravajući tako na prva promišljanja o tome da se Božji narod ne definira isključivo etnički i biološki. Već su u Abrahamovu domu obrezani i »sinovi tuđine« (Post 17,27), a izlazak iz Egipta uključuje i mnogo ostalog svijeta (Izl 12,38). Radikalni Izaijin pogled na nov stav svjetskih naroda prema Božjem gradu upozorava da jedino služenje Sionu donosi budućnost (v12). Narodi i kraljevstva koji prihvate »vječno svjetlo« i opslužuju ga osiguravaju si opstanak. Velika novost očituje se u poniznom poštovanju koje iskazuju bivši tlačitelji (v14). Njihovo će služenje ići tako daleko da postaju dojiljama, majčinskim hraniteljicama Siona (v16).

Grad Božji

Pogled na sam Jeruzalem glavni je sadržaj drugoga dijela teksta (Iz 60,15-22), ali, jasno, od početka je riječ o njemu. Nasuprot tami grad je izdvojen svojom svjetlošću. Sam Bog je, vidjesmo već, preuzeo ulogu sunca i mjeseca (v19s). Zato već uvodni reci ističu da grad ima svoju svjetlost (v1.3); Slava Božja (v1s) – opipljiva biblijska slika koja označuje Božju nazočnost najprije u šatoru na putu kroz pustinju, zatim u hramu – daje mu svjetlo.

Perspektiva koja je pred njim obilježena je dugotrajnom *radošću* koja ima svoj izvor u Bogu i obuhvaća naraštaje (v15), a najavljenja je već u onoj *ozarenosti* (v5) koju donosi pogled na sve koji se okupljaju i na djecu koja se vraćaju (v4). Grad će svoje vrata nazvati »pohvalom« Božjom (v18) jer će ona biti stalno otvorena da prime brojne hodočasnike koji uzlaze (v11). Vrata kao simbol otvorenosti i prihvaćanja bit će također ugrađena u sliku nebeskoga grada u Ivanovu otkrivenju na kraju Svetoga pisma (Otk 21,13), a prema svojem redovitom značenju kao mjesto sudišta gdje se zajednica okuplja, gdje se odvija proces i pronalazi pravorijek

Izajja donosi novost. U gradu koji on gleda bit će mjesto okupljanja ne samo za lokalne stanovnike, nego za narode. Svi mogu doći do prosudbe uz »vječno svjetlo«.

Važan obrat koji doživljava grad, personificiran u liku žene i majke, odgovara biblijskom promatranju obnovljene ljubavi između muža i žene. Bila je ostavljena, predmet mržnje; namjesto toga bit će ponos koji traje (v15). Plastično je prikazano poboljšanje *infrastrukture* u gradu: materijal će za bitan stupanj biti unaprijeden. Umjesto mjedi doći će zlato, umjesto željeza srebro; gdje je bilo drvo bit će mqed, a gdje kamen željezo (17a). Bitnu promjenu označava do danas žuđeno tražena odsutnost nasilja (**מִשְׁפָּט**, v18) pri čemu je riječ o onom fenomenu koji je doveo do sveopćega potopa u Noino doba (**מִשְׁפָּט Post 6,11.13**). Kao element preokreta opis izričito spominje prethodne »dane žalosti« koji su prošli (v20). A svojevrstan vrhunac nove definicije naroda Božjega, okupljena u svetom gradu, u tome je da su mu članovi svi redom *pravednici* i to ne od svoje snage i prema vlastitoj procjeni nego kao proizvod Božjega stvarateljskoga djela, njegove ih ruke imaju napraviti (v21). Gospodinove ruke oblikuju njegov narod.

Pitanje vlasti

U skladu s uvriježenom tradicijom narodi imaju svoga vladara u liku kralja. Njihovi kraljevi, očito sami u potrazi za pravim svjetлом, dolaze k sjaju Siona (3b). Pristupaju mu kao poslužitelji (v10), kao dojilje (v16). Oni su voditelji svojih naroda na velikom hodočašću u grad Božji (v11). Kraljevstvo koje se ne da na tu novu službu ide u propast (v12). S druge strane Izaijin tekst vrlo dosljedno gleda na Sion koji nema *kralja*. Poglavarstvo koje se ima brinuti za život u gradu Bog sam odreduje kao čuveni Šalom, a nadzornik (**שָׁגֵן**) za provedbu vlasti – namjesto goniča koji su organizirali rabotu u Egiptu (**שָׁגֵן Izs 5,6**) – u njemu jest *pravda* (17b).

Bogoštovlje

Posebnost Izaijina »programa« za Jeruzalem i narode bogoštovni je element koji стоји u središtu i ima odlučujuću ulogu. Odnos prema Bogu ključ je cijelogra nacrtu. Sam pohod svjetskih naroda u sveti grad nalazi svrhu i smjer u imenu Božjem: »k imenu Gospodnjem« dolaze (9b). Iznenadjuje što upravo narodima Prorok pripisuje »evandeosku« misiju (**בָּשָׂר** 6b): oni već naviještaju pohvale Božje – poznaju oni slavna djela Božja koja su vrijedna hvale i izvješćuju o njima (**תְּהִלָּת** 6b). Štoviše brojne životinje koje se spominju: deve (v6), stada i ovnovi (v7) imaju očito bogoštovnu funkciju. Istoči središnju ulogu Doma Božjega. U skladu s redovitim starozavjetnim nacrtom sami »uzlaze« – kako opis navodi – od sebe se daju za žrtveni prinos (**עַלְהָ** 7b).

Ovo začuđujuće znanje o Bogu i poštovanje pred njim vezano je vjerojatno uz tajnovitu tematsku riječ »tmina« (**עֲרָפֶל** ‘arafael v2). U uvodnoj slici ona prekriva narode. S našim suvremenim inkulturacijskim naočalamama neće na biti teško odmah prepoznati da pritom nije riječ o pukoj tami i mraku, nego o *prostoru tajne* koji poznaje Mojsije s brda Sinaja kada je kao posrednik bio primljen u Božju blizinu (»pristupi *gustom oblaku* gdje se Bog nalazio« **עֲרָפֶל Izs 20,21**). O njemu govori Salomon kod posvete hrama, novoga mesta Božje prisutnosti (»Gospodin je odlučio prebivati u *tmastu oblaku*« **עֲרָפֶל 1 Kr 8,12**).

Sion otvočetka opisa uživa svjetlo koje od Boga dolazi (Iz 60,1s). Odvažan uvid koji bitno obilježava odnos prema Bogu krije se u spoznaji da je i poraz od Boga (10b). Spasonosno je

otkriti i u potpunoj propasti kad je hram bio spaljen, grad razoren, narod izgnan i kraljevstvo dokinuto, prisutnost Božje ruke, prepoznati u tome dio Božjega nauma, njegov *osjećaj* (»u svojoj srdžbi udario sam te« 10b). To je najbolji korak prema naprijed koji uključuje kajanje za vlastitu nevjernost. Motivacija za veliku promjenu i boljitetak koji će Božjem gradu biti darovan i opet je eminentno teološke naravi. Nije sada riječ o *Egiptu* ili *narodima* kao u početku kod izbavljenja i ulaska u obećanu zemlju. Sada sam Sion treba doći do toga da doista upozna tko je njegov Gospodin יהוה (16b). Spoznat će pravu narav svojega Boga koji je njegov Spasitelj, pomaže u nevolji, i njegov je Otkupitelj – onaj blisko povezani koji svojim sredstvima izbavlja iz nesretnih prilika.

29.11.2011.

Politički program u Iz 60

**Hodošašće narodâ u grad Božji
(Je li cionizam u pravu?)**

28.11.2011.

szpolitika012.ppt

1

Sugovornica?

Jean-François Portaels 1818 – 1895
Belgijski slikar – orijentalist
Kći Sionska

- Ustani, zasvjetli Iz 60,1
- Podigni oči v4
- Ženska osoba (oči v4, srce v5)
 - Majka: sinovi v4;9; kćeri v4
 - Ima zemlju, područje v18, narod v21
- Od bivših tlačitelja prepoznata v14b
- Tko govori?
 - מִלְאָכֵל v16b.22b
 - Uresit ču 7b, proslavit ču 13b, donijet ču, postavit ču v17
 - požurit ču se 22b

2

Sveobuhvatan pogled

- “novo stvaranje”?
 - Tama – Iz 60,2 > Post 1,2
 - Sunce i mjesec – Bog – Iz 60,19s
(Otk 21,23)
 - Vječno svjetlo 2x
 - Narodi (Iz 60,1-14)
 - Pokriveni mrakom v2
 - Dolaze k svjetlosti Siona v3
 - Donose blago v5.11 (Otk 21,24.26)
 - Svi iz “Šebe” 6b
 - Isto ime: Saba – 1 Kr 10,1; 2 Ljet 9,1
 - Libanonsko drvo v13 (usp. 1 Kr 5-7; 2 Ljet 2-4)

28.11.2011.

szpolitika012.ppt

3

Obraćenje svih naroda

- “Sinovi tudine” grade zidine
Iz 60,10a
- Služiti Sionu donosi budućnost v12
- Tlačitelji dolaze s poštovanjem v14
- Postaju dojiljama Siona v16

4

Grad Božji (Iz 60,15-22)

- Ima svoju svjetlost Iz 60,1.3
 - Slava Božja 1s, uloga sunca i mjeseca 19s
- Obilježena radošću v5.15
- Otvorenih vrata v11 (usp. Otk 21,13)
 - Vrata zvana “pohvala” v18
- Ostavljenia, omražena >> vječni ponos v15
- Poboljšanje infrastrukture:
 - Mjed > zlato; željezo > srebro; drvo > mjed; kamen > željezo 17a
- Nema više nasilja v18
- Prošli dani žalosti v20
- Pravednici – djelo Božjih ruku 21

28.11.2011.

szpolitika012.ppt

5

Pitanje vlasti

- Narodi imaju kraljeve
 - Dolaze k sjaju v3b
 - Služe Sionu v10
 - Vode narode v11
 - Hrane Sion v16
 - Opstaju samo kao služe
- Sion nema kralja
 - Poglavarstvo = Šalom
 - Vlastodržac = pravda 17b
 - Od Boga

28.11.2011.

szpolitika012.ppt

6

Bogoštovlje

■ Narodi

- navješćuju pohvale Božje 6b
- Deve (v6), stada, ovnovi – žrtveni prinos v7
- Motivacija *hodočašća* – Božje ime v9
 - Tmina? – עֲרָفֵל 'arafel v2 usp. Izl 20,21, 1 Kr 8,12

■ Jeruzalem

- Svetjelo od Boga v1s
- I poraz je od Boga 10b
- Spoznat će יְהוָה 16b
 - Spasitelj
 - Otkupitelj

Sudbonosna pustinja

Vjera i nevjera na putu u slobodu
Izl 32,1–14

30.11.2011.

N. Bilić: szpolitika013.ppt

1

1. slika: Izl 32,1s

- Izl 2,23: Izraelci su stenjali u ropstvu
- Izl 3,10: "izvedi moj narod" >>>
Izl 12,51: "izvede יְהוָה sinove Izraelove iz Egipta"
 - Izl 16,3: lonci s mesom, kruha do mile volje
⇒ sloboda je pustinja
- 32,1: Mojsije nas izvede (usp. Bog v7; Aron v23)
- "Napravi nam boga!" v1
 - Za kim idemo
 - Tko je naš Bog

08.11.2011.

N. Bilić: szpolitika013.ppt

2

2. slika: Izl 32,3-6

- >>> v4 ovaj bog te izvede
 - Usp. 1 Kr 12,28
- אלהים 'elohim + množina
 - "Izveli su te" v4 usp. "Da idu" v1
- Mojsije težak na jeziku (Izl 4,10)
> Aron "glasnogovornik" (v14-16)
 - Ne pravite kumira od zlata! (Izl 20,23)
- Jedno tele – ne bik
 - "blagdan u čast יהוָה"? (32,5)
- Jelo, piće, zabava – u pustinji (v6)

Lorrain Claude, Klanjanje zlatnom teletu, 1660.

08.11.2011.

www.ffdnubiseg.hr/zpolidok081106.ppt

3

3. slika: Izl 32,7-10

- Na gori: Božje riječi Mojsiju
 - יְהוָה ra'iti (1. Sg.)
 - "video sam muke" (Izl 3,7)
 - ..."kako ih tlače" (v9)
 - Vidim ovaj narod 32,9
- Božja procjena 32,8
 - Skrenuli s puta
 - Prinose žrtve
 - Proglas:
 - "ovo su tvoji bogovi..." 32,4,8
- Neka se moj gnjev raspali!
 - ⇒ napravit će velik narod! 32,10
 - Treba li Mojsijevo dopuštenje?

08.11.2011.

www.ffdnubiseg.hr/zpolidok081106.ppt

4

4. slika: 32,11-14

- Pred Jahvom, Bogom svojim (v11)
- יהוָה je izveo iz ropstva (v11) ⇔
 - Ne samo Mojsije v1,7;
 - Ne kip teleta v4,8)
- Gnjev, srdžba, bijes (v10)
 - Čemu? v11
 - smiri! בַּשׁ šâb - obrati se! v12
- Sažali se! v12 > I sažali se v14
 - KS: odustati,
 - Šarić: biti žao, sažaliti se
 - בְּנֵי niham - ražaliti se, sažaliti; smilovati se, smiliti

08.11.2011.

www.ffdnubiseg.hr/zpolidok081106.ppt

5

Božanska prizeda

- "Zakleo si se samim sobom"
 - Obećanje potomstva i zemlje Izl 32,13
- Potomstvo brojno kao zvijezde
 - Abraham: Post 15,5; 22,17
 - Izaku: Post 26,4
- Zemlja Abrahamu:
 - Tvome će potomstvu dati... (Post 12,7 usp. 13,15; 15,18; 17,8; 24,7)
- Izaku:
 - Tebi i tvome potomstvu dat će... (Post 26,3s)
- Jakovu:
 - Tebi i tvome potomstvu dat će... (Post 28,13; 35,12; 48,4)

08.11.2011.

www.ffdnubiseg.hr/zpolidok081106.ppt

Nepoznati prorok Gâd

Davidov mudrac

2 Sam 24 / 1 Ljet 21

08.11.2011.

N. Bilić: szpolitika013.ppt

7

8

N. Bilić: szpolitika013.ppt

Nepoznat, a važan

- Njegove riječi zabilježene
 - Iđi u Judeju 1 Sam 22,5
 - Biraj posljedice 2 Sam 24,13; 1 Ljet 21,11s
 - Podigni žrtvenik 2 Sam 24,18; usp. 1 Ljet 21,18
- **הַזֶּה** onaj koji motri 2 Sam 24,11; 1 Ljet 21,9; 29,29; 2 Ljet 29,25
 - U kraljevskoj službi
- **אָמֵן** 1 Sam 22,5

30.11.2011.

N. Bilić: szpolitika013.ppt

8

Davidov popis ratnika

- Prebrojavanje naroda – oslanjanje na vlastitu veličinu
- Prorok odgovor na kraljevu molitvu
 - Sagrijeo sam, oprosti 2 Sam 24,10; 1 Ljet 21,8
 - Idi i reci! v12 / v10
 - Ja, na narod ("ovce") v17 / v17 ("tvoj narod")
 - Andeo šalje proroka 1 Ljet 21,18 usp. 2 Sam 24,18
- Kralj *bira* posljedice (**רִאשׁ** 1 Sam 24,12; 1 Ljet 21,10)

30.11.2011.

N. Bilić: szpolitika013.ppt

9

Prorok s autoritetom

- Božja riječ: Hoćeš li...? 2 Sam 24,13a; 1 Ljet 21,12a
- Prorokov upit: što da odgovorim 13b / 12b
 - Traži kraljev odgovor
 - Bog ga šalje
 - Posrednik u komunikaciji (poput Mojsija)
- "Raspoznaj i vidi!" (**עַדְ**, **הָנָר** 2 Sam 24,13)
 - Intelektualni zahtjev, procjena kao u Post 1
 - Kralj izvršava
- Otvoren govor o osjećaju v14

10

N. Bilić: szpolitika013.ppt

Kralj - liturg

- David liturg na Gadovu riječ
 - Prvi oltar, prve žrtve (2 Sam 24,25; 1 Ljet 21,26)
 - Na zemlji Jebusejca Araune v16,18 / v15,18
 - Leviti u hramu po Gadovoj zapovijedi (2 Ljet 29,25)
 - **רְאֵבָן** 2 Sam 24,19; 1 Ljet 21,19
- Hram na zemlji Jebusejca Ornana 2 Ljet 3,1
 - Davidovo viđenje – usp. 2 Sam 24,17; 1 Ljet 21,16
 - Na prorokovu riječ određeno mjesto za hram

30.11.2011.

N. Bilić: szpolitika013.ppt

11

30.11.2011.

N. Bilić: szpolitika013.ppt

12

Okrilje u imenu Jahvinu (Sef 3,12)

Siromaštvo kod Malih proroka

Socijalna nepravda

- kuće "od tesanika" - porez u žitu Am 5,11
- na sudu "odbijaju siromaha" Am 5,12
 - Sažetak "mnogih prijestupa"
- ratno profiterstvo Ob 1,13
- Božja riječ bogatima
- siromasi primjenjuju **מִשְׁפָּט – pravo** Sef 2,3
 - ↔ pravdu gaze (Hoš 5,11), izokreću (Am 5,7; 6,12), preziru (Mih 3,8)
- odgovorni u zajednici:
 - knezovi, suci, glavari, proroci i svećenici

Arm und Reich - Macau

30.11.2011.

N. Bilić: szpolitika013.ppt

13

Zadaci i perspektive

- povijest uči: imućni brzo postadoše siromašni (Nah 3,10)
- treba mrziti zlo (Am 5,15), a ne pravednog suca (v10) i dobro (Mih 3,1)
- "svega će te sabrati" Mih 2,12
 - okupljanje Ostatka dokida podjelu
 - Inače počinitelji naslovni, a siromasi tema
- "pravednost kao potok" Am 5,24
 - ne samo kultna ispravnost Hoš 8,13; Am 5,22; Mal 1,10

30.11.2011.

N. Bilić: szpolitika013.ppt

14

Poslanje siromašnih

- Tražiti Gospodina Hoš 3,5; 5,6; Am 8,12; Sef 1,6; Zah 8,21s
 - u "dan srdžbe njegove" Sef 2,2s; usp. 1,15,18; 3,8
- pred "ričućim lavovima" i "vucima" "okrilje u imenu יהוָה" (Sef 3,3,12)
- odlučujuća uloga kod "preokretanja sudbine"
 - nepokoran, okaljan i nasilnički grad 3,1
 - kći Sionska, kći Jeruzalemska 3,14
- tražite יהוָה, tražite poniznost Sef 2,3
 - נָאֵן / נָאֵן 'anav / 'anî = siromašan, ponizan

30.11.2011.

N. Bilić: szpolitika013.ppt

15

Sudbonosna pustinja

Vjera i nevjera na putu u slobodu (Izl 32,1-14)

Svima nam je događaj sa zlatnim teletom dobro poznat. Izraelska zajednica bijaše na putovanju iz Egipta u obećanu zemlju. Kad se Mojsije duže zadržao na brdu Sinaju, ljudi su od Arona tražili da im napravi lik nekog božanstva koji će ići pred njima. Aron daje nalog da mu donesu zlatni nakit.

1. slika: Izl 32,1s

Izlazak u slobodu naporan je i zahtjevan. Izraelski narod bio je pritisnut i potlačen okrutnim izrabljivanjem tuđinskih silnika (Izl 2,23). Na Božju inicijativu dočekali su žuđeni čas oslobođenja (Izl 3,10: "izvedi moj narod" – Izl 12,51: "izvede Jahve sinove Izraelove iz zemlje Egipta"). Puni nade i očekivanja, krenuli su, nošeni slutnjom o Obećanoj zemlji. U njihovim dušama razlilo se veliko olakšanje, pred njima je pukao pogled na golem prostor slobode.

Ali sloboda je pustinja, u njoj se treba snaći, naći orijentir, otkriti pravi put. Svi su ljudski senzori u pustinji izvrgnuti najvećem naporu zbog nesnosnog sunca koje žeže, zbog prehladne noći, gladi i žeđi, napornog putovanja.

Sloboda je kušnja pri kojoj je Božji narod podlegao, čeznući za danima ropstva (Izl 16,3: Sinovi Izraelovi govore o loncima s mesom i obilju kruha u Egiptu). Sloboda je pustinja u kojoj se moramo osloniti na vlastite snage i uprijeti sve sile, želimo li doći do cilja. Njihova je odgovornost hoće li doći do Obećane zemlje i, uopće, za kojim će idealom ići. Oni odlučuju kojem će obećanju pokloniti povjerenje. Više nema tlačitelja (Izl 3,7) na kojeg bi mogli svaliti svu odgovornost, optužujući ga i okrivljujući za sve.

Na slobodi se svom silinom javlja pitanje koga čovjek štuje i kome se klanja. Izraelci su istom primili Zakon i sklopili sveti Savez na Božjoj gori Horebu. I već upadaju u zabludu: veliko Božje djelo, izbavljenje iz kuće ropstva, pripisuju samo čovjeku Mojsiju (Izl 32,1: Mojsije nas izvede iz zemlje Egipatske). A kad Mojsija nema, odustaju i od njega. Kad Božja svojstva pripisu čovjeku, brzo se okreću kumirima (Izl 32,4: ovo je tvoj bog koji te je izveo...).

Pustinja je dio života u kojem će provrijeti ona dubinska potreba i liturgijska moć čovjekova da iskazuje štovanje. U pustinji se odmah dolazi do bitnoga. Čovjek traži nekoga za kim će ići, nekoga prema kome će usmjeriti svoje najdublje i najsjetiće težnje.

"Napravi nam boga!" (32,1), viču Izraelci. Ali, proizvedeni bog nije Bog. Napravljeni kumir je jadna, drska i zavodnička patvorina.

2. slika: Izl 32,3–6

Od rastopljena zlata izlio je Aron lik teleta i proglašili su da je to bog, osloboditelj. Pred zlatnim teletom Aron gradi oltar na kojem će idućeg jutra prinijeti žrtvu. Uslijedit će pučko veselje.

Strahovita je uloga koju preuzima Aron. Iz izvještaja o Mojsijevu zvanju znamo kako Mojsije sama sebe drži teškim na jeziku (Izl 4,10) i Bog mu dodjeljuje rječitog brata Arona kao potporu (v14–16). Aron će biti glasnogovornik koji prenosi Božje riječi, on će zastupati Božji autoritet pred narodom i pred zlim vlastodršcem Faraonom. On je osobnost koja svojom jakošću podupire suradnju s Bogom. Upravo se Aron sada slama u slabosti. Isti čas i bez pogovora prihvata idolatrijski prijedlog. Kao da je već imao spremam plan o zlatnom teletu, premda je on prvi morao znati izričit zahtjev: "ne pravite sebi kumira od zlata" (Izl 20,23). Aron izravno krši zakon.

Nakon što su Izraelci proglašili Mojsija oslobođiteljem, pa odustali od njega, idu korak dalje i svoj dolazak u slobodu pripisuju pozlaćenom kipu (Izl 32,4). Nesretni Aron i to odmah povodljivo prima i gradi žrtvenik pred kumirom. Sutra je Jahvin blagdan, kaže on. Pripravit svečanost u čast Jahvi! Je li to u čast Jahvi? Procjenu će dati sam Bog (32,8): Zašli su s puta. Teletu od rastopljene kovine prinose žrtve. Njega proglašiše bogom.

Kad čovjek ne pazi na svoju vezu s Bogom, luduje. Izraelci usred pustinje, umjesto da se brinu za otežanu egzistenciju u pustinji, spreme se za dugačak put i prikupljaju snage, oni se odaju zabavi, jedu i piju (32,6). Kad ne njegujemo odnos prema Onome koji nam daruje našu vlastitu zbiljnost, kad zanemarimo Onoga koji nas želi dovesti u puninu života, izgubimo pamet i činimo gluposti.

3. slika: Izl 32,7–10

U svetim visinama na vrh Božje gore, Gospodin upozorava svoga slugu Mojsija. Ovaj je narod tvrde šije. Ako Mojsije dopusti, gnjev će Božji na njih planuti i uništiti ih.

Bog prati sudbinu svoga izabranog naroda koji je za sebe stvorio od skupine potlačenih robova na rubu egipatskog društva. Kao što je onda sam "vidio njihove muke i čuo vapaje" (Izl 3,7), sada također prati što se to zbiva među njima. Božja je procjena izravna i jasna: "Brzo su zašli s puta koji sam im odredio" (Izl 32,8).

Jahve gleda i sluša. Prvi put nakon poziva Mojsijeva u kojem 2x stoji רָאֵיתִי ("ra'iti" "vidio sam" 3,7.9) u Božjem govoru taj se isti oblik, 1. Sg., pojavljuje u riječima koje Bog upravlja Mojsiju u 32,9 (ra'iti). Da je točno čuo potvrđuje navod: "Ovo je tvoj bog, Izraele, koji te izveo iz zemlje egipatske" (32,8) koji doslovno opetuje proglašenje zajednice (v4).

Sada je i Mojsijeva vjera na kušnji. Da je Bog, gospodar koji je svijet i ljude dozvao u život, doista htio istrijebiti i uništiti, zar bi trebao tražiti dopuštenja od svoga sluge? Ali Gospodin pita Mojsija: "Pusti sada neka se moj gnjev na njih raspali da ih istrijebim!" (32,10). Pritom Bog ipak ne odustaje od svoje dobrohotne namjere da daruje život velikom narodu: "Onda ću od tebe razviti velik narod" (32,10).

4. slika: Izl 32,11–14

U svojoj molitvi Mojsije postaje zagovornik naroda. Zašto da Gospodnji gnjev plane protiv naroda koji je izveo iz kuće ropstva. Neka se Gospodin sjeti kako je svojim imenom prisegnuo i obećao budućnost slugama svojim Abrahamu, Izaku i Izraelu.

Mojsije nije podlegao u kušnji. On zna da je Gospodin, a ne neko zlatno tele, njegov Bog. "Mojsije zapomaže pred Jahvom, Bogom svojim" (32,11) izvještava priповijedni, objektivni

dio teksta. S povjerenjem mu se obraća. Ne doziva kumire, nego se moli Bogu. Iz onoga što u molitvi ište, vidi se da očekuje mnogo i da ima povjerenja u moć molitve.

Mojsije se nije dao zaluditi i priznaje da je Gospodin izbavio Izraelce iz ropstva (Izl 32,11). Nije to Mojsijevu djelu kako to ponajprije proglašava zajednica (32,1) i kako Jahve pred Mojsijem formulira (v7). Pogotovu nije djelo kipa kako to potom zajednički izriču vičući (v4), što i Bog dobro čuje (v8).

Mojsije je smion i neposredan. Smjera izravno na Božju nakanu i želi je promijeniti. Ne okoliša, nego pogađa u srce. U Božjim riječima stoji: "pusti neka se moj gnjev raspali" (32,10), a Mojsije se dvaput vraća na Božji gnjev, pitajući za svrhu: Čemu tvoj gnjev? (v11), i tražeći smirenje: Smiri svoj gnjev (v12). Na tom mjestu u izvorniku Mojsije traži Božje "obraćenje" jer u svojoj molbi rabi glagol בָּשׁ (shub - obrati se, okreni se od plamena svoga gnjeva! v12)

Kako tekst svjedoči, Mojsijeva je molitva uspješna. Njegova molba "Odustani!" (r. 12) nalazi svoje ostvarenje u zaključnom opisu: "I Jahve odustane" (r. 14). U izvorniku stoji riječ נִיחָם (niham) koju jednako smijemo prevesti kao molbu "smiluj se nad zlom koje je namijenjeno tvom narodu!" i potom kao izvještaj "i smilovao se!"

Mojsijeva je molitvena metoda podsjetiti Gospodina na njegove sluge, Abrahama, Izaka i Izraela. Mojsije se sjeća obećanja koje je Bog samim sobom zajamčio (r.13). Ono je potvrda da Bog neće "svaliti nesreću" (r. 14) na svoj narod, nego mu dariva život.

Bog je ostao vjeran svom obećanju da će dati potomstvo i zemlju. Već u početku Abrahamu govori: Tвome ћu potomstvu dati ovu zemlju (Post 12,7). O tome se obećanju izvještava više put (13,15; 15,18; 17,8; 24,7). Izaku Bog potvrđuje: "Tebi i твome potomstvu dat ћu sve ove krajeve, da izvršim zakletvu kojom sam se zakleo твome ocu Abrahamu." (Post 26,3). Jakovu kojemu je promijenio ime u Izrael obećao je prvom viđenju u snu (28,13), a potom će još jednom na javi opetovati: "Zemlju što je dadoh Abrahamu i Izaku tebi predajem; i potomstvu твојem poslije tebe zemlju ћu ovu dati." (Post 35,12). To on dobro pamti pa kao starac o tome pripovijeda Josipu u Egiptu (48,4).

Spominjući tu božansku prisegu Mojsije ne samo da upozorava na Božju vjernost, nego njegove riječi ujedno svjedoče o povezanosti Knjige Izlaska s opisima u prvoj biblijskoj knjizi.

ispravljeno: 28.10.09.

Nepoznati prorok Gâd

Biblijski prorok Gâd ne pripada među popularne i poznate. Pozadinski je i na prvi pogled nevažan prorok, ali ipak će obilježiti ključan korak u poodmakloj dobi uzor-kralja Davida. Kolikogod on bio nepoznat tri njegove rečenice ulaze u Svetu pismo (1 Sam 22,5; 2 Sam 24,13.18); štoviše dvije će biti ponovljene u drugom izvještaju (1 Ljet 21,11s.18).

"Nemoj ostati u svome skrovištu, nego idi i zađi u zemlju Judinu."

"Hoćeš li da dođu tri gladne godine na tvoju zemlju, ili da tri mjeseca bježiš pred svojim neprijateljem koji će te goniti, ili da bude tri dana kuga u tvojoj zemlji? Sada promisli i gledaj što da odgovorim onome koji me poslao!"

"Idi i podigni Jahvi žrtvenik na gumnu Araune Jebusejca!"

Ime nosi po sinu Izraelova praoca Jakova, sedmome po redu, kojemu ime Lea objašnjava: Sreća. "Došla je sreća" veli ona kratko i jasno (Post 30,11), podsjećajući na bliskost i dragost koju majka izražava djetetu govoreći: "Srećo moja!". To je, dakako, ujedno ime cijelog jednoga Izraelova plemena. Mogli bismo ga prevesti kao *Srećko* ili *Felix*.

Gâd je čovjek koji ima uvid u stvari, on motri i promatra; bit će mudrac i vidjelac u kraljevoj službi (hebr. נִבְּאֵן 2 Sam 24,11; 1 Ljet 21,9; 29,29; 2 Ljet 29,25). Od prve epizode u kojoj se pojavljuje, već za Davidove mladosti, Gâd se u Bibliji odlikuje jednoznačnim naslovom "prorok" *nabi'* (hebr. נִבְּאֵן 1 Sam 22,5) koji određuje njegovu važnost i zadaću. Njegova vjerodostojnost u tekstu je osvijedočena i onim što možemo nazvati "proročkom osobnom iskaznicom" – izvještajem o dolasku Božje riječi: "I dode mu riječ Gospodnja" – čitamo o njemu, susrećući se tako s uvriježenom *proročkom formulom* u 2 Sam 24,11. I Knjige Ljetopisa koje dosljedno izbjegavaju pripisati Gâdu časni naslov "prorok" priznaju njegov izvorni autoritet kad sveti tekst spominje da mu Bog govori i kad dvaput opetuje *glasničku formulu* "Gospodin ovako govori" (1 Ljet 21,10.11), obilježavajući početak proročkih riječi koje treba proglašiti.

Glavni izvještaj o proroku Gâdu tekst je koji izričito govori o Božjoj kazni tj. o onome što se događa kad iz oholosti i obijesti pokušavamo pobrojati što je u našoj vlasti i kad se oslanjamо isključivo na vlastite sile u stvarima koje nas nadilaze.

Nakon pogriješnoga pothvata prebrojavanja naroda tj. ratnika, Gâd dolazi Davidu kao prenositelj Božje riječi. Kad je već i sam kralj uvidio da se je time uzoholio, uzdižući i veličajući sama sebe, i da je krenuo nezdravom i nerealnom samouvjerenošću oslanjati se na vlastite sile, prorok će donijeti Božji pravorijek. Gâdu Božji nalog dolazi kao odgovor na Davidovu pokajničku molitvu. Oba puta, nepogrješivo i postojano, prorok nastupa kao odgovor na kraljevu molitvu. Bog proroku progovara i kad David prvi put nakon smotre naroda moli (2 Sam 24,10; 1 Ljet 21,8) i opet kad, potresen razmjerima nevolje, ponovno upućuje Bogu svoj pokajnički zov, ističući da je on sagriješio i da nj i njegov dom trebaju doći posljedice (2 Sam 24,17; 1 Ljet 21,17).

Davidu ostaje sloboda odabrati između triju posljedica njegova postupka. Riječ je o pravoj Božjoj kazni, ograničenoj, ali strašnoj: glad, poraz ili pošast-bolest (2 Sam 24,13; 1 Ljet 21,12). Koliko god čudno zvučale strahote s kojima se kralj i njegov narod imaju suočiti nakon prebrojavanja ratnika, Biblija osobito ističe slobodu koju Davidu i u ovakim prilikama prorok objavljuje. Kralj može izabrati. "Biraj!" reći će mu prorok (בָּחַר 1 Sam 24,12; 1 Ljet

21,10), služeći se pritom istom onom dobro nam znanom riječi iz središnje teološke teme o *izabranom* narodu. Kao što je Bog sebi odabrao narod (Pnz 7,6), tako kralj sada može birati.

Obrat u Davidovu srcu postaje očit kad on nedužan narod dobrohotno promatra kao "ovce" kojima treba biti pastir (2 Sam 24,17), vraćajući se na sliku svoga mладенаštva i službe iz koje ga je Bog pozvao, i kad prema ponovljenomu izvještaju u Knjizi Ljetopisa jasno pred Bogom priznaje da je to njegov, Božji narod. "Tvoj narod" – kaže David (1 Ljet 21,17).

David je morao osjetiti i naučiti da ljudi nisu njegovo imanje i da sve pobjede koje je izvojevaо ne počivaju na ljudskoj sili. Da, on je vladar, on jest vlast, ali zemlja i ljudi nisu njegovo vlasništvo. Uspjeh zahtjevne životne škole očituje se u Davidovu pristupu gospodaru imanja na kojem će izgraditi žrtvenik (2 Sam 24,24; 1 Ljet 21,24). Kralj ne želi jednostavno uzeti, premdа mu čovjek i nudi, nego će uredno platiti, kako bi od svojega prinio žrtvu Bogu. Gâdova uloga poziv je i poticaj na obraćenje svakoj zlorabi vlasti, oštro stavlja u pitanje svaki oblik državnicičkoga absolutizma i izopačivanje religije u izrabiljivačke svrhe.

U Gâdovu govoru jasno se razlikuju Božje riječi koje prenosi kao glasnik (2 Sam 24,13a; 1 Ljet 21,12a) od njegova osobnoga obraćanja Davidu u kojem traži njegov odgovor (2 Sam 24,13b; 1 Ljet 21,12b). Osobnim, neposredno upućenim riječima, pokazuje tri stvari. Ponajprije, slično drugim prorocima, u izravnoj je, nehinjenoj i neuvijenoj komunikaciji s kraljem, s vrhovnom državnom vlasti. Bez okolišanja, s autoritetom, traži od kralja odgovor. Prorok potom sama sebe definira, govoreći da je Bog onaj koji ga šalje. Proročka je životna zadača poslanje od Boga. Gâd napokon otkriva specifičnost svoje uloge u ovom slučaju koji nas odmah može podsjetiti na Mojsija uz brdo Sinaj, kao posrednika u razgovoru između Boga i ljudi. Prorok treba kraljev odgovor prenijeti Bogu.

Bez ustručavanja Gâd nalaže kralju što mu je činiti (2 Sam 24,13; 1 Ljet 21,12). Naređuje mu da isti čas, smjesta, pođe promotriti stvar ("vidjeti" **הִרְאָה** 1 Ljet 21,12). Šalje ga da se bez odgađanja dadne na duhovni posao, na promišljenje: "Raspoznaj i vidi!" ("spoznati", "vidjeti" **עַדְיִם**, **הִרְאָה** 2 Sam 24,13). Traži od Davida intelektualnu aktivnost, blisko upoznavanje, refleksiju i procjenu kakvu sam Stvoritelj čini nakon pojedinih svojih djela (usp. **הִרְאָה** 7x u Post 1). Kralj je očito poslušao i izvršio njegov nalog jer mu spremno, bez odugovlačenja (već u idućem biblijskom retku) daje svoj odgovor (2 Sam 24,14; 1 Ljet 21,13). Pritom se očituje kako je Gâd čovjek pred kojim kralj otvara svoju dušu, iznosi mu svoje osjećaje; otvoreno priznaje svoju tjeskobu i strah. Povjerenje i blizina počivaju zacijelo na njihovoj povezanosti iz davnih mладenačkih Davidovih dana. Prorok je prisutan u prvo doba Davidova bijega pred Šaulom. On svjetuje Davidu da ne ostaje u tvrđi u koju se sklonio s 400 ratnika, nego da pođe u Judeju. David već tada sluša i polazi.

Prorok Gâd velikoga Davida čini liturgom. Na njegovu riječ David će podići prvi Bogu posvećeni oltar i prinijet će prve žrtve (2 Sam 24,25; 1 Ljet 21,26). Inicijativa je to koju mu prorok priopćuje. Ta činjenica može rasvijetliti kasniji spomen iz doba dobrog kralja Ezekije kako su levitski glazbenici postavljeni u jeruzalemskom hramu i po Gâdovoj zapovijedi (2 Ljet 29,25).

Navikli smo i s pravom očekujemo da čovjek pripravna srca u Svetom pismu svoju zadaču izvršava *na Božju riječ*, prema Božjem nalogu. Koliki autoritet Gâd uživa očituje se u izvještaju o kralju Davidu koji na njegovu riječ polazi; prema *prorokovoj naredbi* krenuo je podići žrtvenik izvješće Svetu pismo ("riječ Gâdova" **גְּדֹבֶר** 2 Sam 24,19; 1 Ljet 21,19).

Ipak sveti tekst bez odgode razjašnjava i potvrđuje da se sve to zbiva u skladu s Božjom zapovijedi (2 Sam 24), da je prorok govorio u Božje ime (1 Ljet 21).

05.01.2011. corr. 09.01.2011.

Okrilje u imenu Jahvinu (Sef 3,12)

Siromaštvo kod Malih proroka

Biblijski Mali proroci spominju zapanjujuće aktualne primjere socijalne nepravde. Govore o luksuznim kućama koje su građene novcem siromašnih (Am 5,11). Izvješćuju o tome kako se siromašne isključuje od prava koje je pridržano dobrostojećima (Am 5,12). Govore napokon o tome da ljudi i ratne prilike iskorišćuju kako bi došli do dobara i obogatili se (Ob 1,13). Današnji svijet koji poznajemo trpi od sličnih zlodjela. Prorok Amos izvješćuje kao se palače podižu izrabljivanjem i nepravednim davanjima siromašnih. Umjesto da te veličanstvene zgrade služe kao znak zaštite i ugleda, postadoše simbolom tlačenja i objekt božanskog prezira. Suvremen čovjek svjestan je velikih troškova sudskeih postupaka i skupih odvjetnika. Slično i prorok mora opisati kako na sudu usred grada "odbijaju siromaha" (Am 5,12).

Bistra je Božja spoznaja i njegov uvid u stanje siromašnih precizan. Pa ipak, gotovo sve što o tome saznajemo u spisima Malih proroka stoji u govoru Božjem koji je upravljen ne siromašnima, nego dobrostojećima, koji su se o njih ogriješili. Bog ne prezire bogatih unaprijed i ne uskraćuje im odbojno svoju riječ. Ne daje li time jasan znak svoje strpljivosti, on, spor na srdžbi? On ne gubi nadu da će netko ipak poslušati, da će možda ipak doći do popravka.

Božja naklonost i simpatija prema siromašnima počiva na važnoj Sefanijinoj tvrdnji da "izvršavaju njegove odredbe" (Sef 2,3). Samo za ove "skromne na zemlji" (Sef 2,3) nalazimo u Malih proroka izvještaj da djeluju prema sudu Božjem, primjenjuju božansko pravo (מִשְׁפָּט Sef 2,3). Nasuprot tome u drugim se slučajevima neprestano upozorava da se pravda gazi (Hoš 5,11), pretvara u pelin (Am 5,7; 6,12) i prezire (Mi 3,8).

Božja konfrontacija sa zlotvorima, njegovo predbacivanje ne ostaje tek općenito. Spominju se više put knezovi (שָׁר npr. Mih 7,3) i suci (צַדִּיק), glavari (רָאשׁ npr. Mih 3,1) i vođe (קָצִין). Za Riječ Božju jasno je kako u zajednici postoje odgovorni u čijim je rukama daleko više obdržavanje i ispunjavanje pravednosti. Njima se Bog obraća svojim ukorom. Zajedno sa svećenicima i prorocima oni nose odgovornost za život zajednice (Mih 3,11; Sef 3,3s).

Božji je prigovor izravan. Obraća se neposredno zločincima i neuvijeno ih konfrontira s njihovim djelima. Ni posljedice Bog ne prešućuje. Upravo odbijanje i odbacivanje siromaha Jahve uzima kao sažetak "mnogih prijestupa" i "brojnih grijeha" (Am 5,12) koje poznaje u Izraelu. Za Boga siromasi su sasvim na vrhu kad je riječ o čuvanju prava i pravednosti. Ono što je inače opisno i poetski spomenuto kao prijestup protiv pravednosti Bog konkretizira i precizira pogledom na siromašne. Čak i raspad samostalnosti zajednice, vojnu i političku propast, i izgon i sužanstvo Bog procjenjuje kao posljedice prijestupa protiv pravednosti, posljedice zlostavljanja siromaha.

Unatoč svemu Bog zajednici otvara nove perspektive. Pouzdaje se da su sposobni za novi početak. Poželjna sigurnost ne može s zasnivati samo na bogatu posjedu. Pedagoški pogled na povijest upozorava: i imućni su brzo postali siromašnima (Nah 3,10). Svoju mržnju moraju usmjeriti protiv zla (Am 5,15), a ne kao do sada protiv pravednog suca na gradskim vratima (Am 5,10) i protiv dobra (Mih 3,1). Pravo treba uspostaviti, treba držati pravnicu (Am 5,15), a ne pretvarati je u otrov (Am 6,12). Čuveno okupljanje Ostatka koje Bog najavljuje dokida podjelu na siromašne i bogate (Mih 2,12). Dok se inače Bog svojom riječju obraća

počiniteljima i govori o siromašnima, radosni navještaj vrijedi za cjelokupnu zajednicu. Pridjev "sav, cio" i govor u drugom licu uklanjaju razliku: "Sabrat ču te, sabrat ču te cijelog, Jakove..." (Mih 2,12).

Vjernički odgovor koji Bog očekuje ne ograničuje se samo na kultnu ispravnost i obdržavanje obrednih propisa (Hoš 8,13; Am 5,22; Mal 1,10). Bog zahtijeva da se "pravo izlije kao voda i pravednost kao potok koji bez prestanka teče" (Am 5,24). Slika Jordana ili Nila drevnom je Izraelcu odmah mogao razjasniti da je ta voda neophodna za život. U očima Božjim pravo i pravednost prijeko su potreбni uvjeti za preživljavanje.

Bog jasno izražava svoju odbojnost s obzirom na svečanosti i žrtve kojima nedostaje temelj u pravednosti (npr. Hoš 6,6). Ali to ne znači obezvrijedivanje duhovnosti. Bog želi da ga tražimo (Hoš 3,5; 5,6; Am 8,12; Sef 1,6; Zah 8,21s) i odlučujuća zadaća dodijeljena je upravo "skromnima na zemlji" (Sef 2,3). Jahve daje siromašnima ove zemlje ovu novu bogoslužnu dužnost. Njima povjerava da potraže spasenje u dan krize koji se u ovom kontekstu ne označava općenito kao "Dan Jahvin", nego opetovanu kao "dan srdžbe njegove" (Sef 2,2s; usp. 1,15.18; 3,8). Da ne budu više izloženi "ričućim lavovima" i "vucima" oni traže "okrilje u imenu Jahvinu" (Sef 3,3.12).

Upravo "skromni i čedni", potrebiti i maleni (Sef 3,12) dobivaju od Boga presudnu ulogu za budućnost. Ovi potlačeni i siromašni ljudi na prvom su mjestu kod čudesna preokreta koji Bog spremi. Bog govori kod Malih proroka pet puta o tome da će "preokrenuti sudbinu" (Hoš 6,11; Joel 4,1; Am 9,14; Sef 2,7; 3,20). Da pri tom odlučujuća sila pripada upravo "bespomoćnima" može nas isprva začuditi. Ali ujedno nas podsjeća na one marginalizirane, izrabljene Hebrejce na rubu moćnog egipatskog društva (Izl 1–3). Od njih je Bog ustanovio svoj narod.

Riječi Božje koje gledaju na budućnost zaustavljaju se na siromašnima. U gradu budućnosti oni zauzimaju mjesto "knezova" i "sudaca", "svećenika" i "proroka" koji su svoju službu razmetljivo i oskvrnjivački (Sef 3,3s) iznevjerili. Način Božjeg govora otkriva nam njegov pogled na "skroman i čedan narod koji će pustiti da opstane" (Sef 3,12). Kod procjenjivanja i osude odgovornih opis u trećem licu ("usred njega" Sef 3,3) dočarava nam bolnu, neprijateljsku udaljenost i osjećaj hladnoće u poremećenu odnosu. Ponizni ostatak označava naprotiv nov odnos i blizinu koju Bogu povjerljivom formom u govoru ("u tebi" Sef 3,12) daje do znanja. Nije li to onaj zadnji korak prije nego što se proloomi slavljenički poklik? Jedva dva retka nakon toga u Bibliji će odjeknuti naglašen poziv Božji: "Klikći", "viči od veselja", "veseli se i raduj se iz svega srca!" (Sef 3,14). S pogledom na siromašne negativne i krute oznake grada ("nepokoran, okaljan, nasišnički" Sef 3,1) vratit će se opet ljubaznom nazivu "kći Sionska, kći Jeruzalemska" (Sef 3,14). Teško se pritom oteti dojmu da sam Bog u siromasima nalazi utjehu i radost.

Možda upravo na ovom mjestu postaje jasno kako to da se mučno siromaštvo može poistovjetiti s krepošću poniznosti. Siromaštvo postaje poželjna poniznost što hebrejski izrazi עֲנָנוּ / עֲנָנִי – "siromašan"/ "ponizan" sami od sebe naznačuju. Nju treba tražiti, isto kao i pravednost; isto kao i Gospodina samoga (Sef 2,3 Tražite Jahvu... Tražite pravdu, tražite poniznost...). U europskoj je povijesti osobito sv. Franjo Asiški svojim životom istaknuo tajanstvenu blizinu između siromaštva i poniznosti. Iz ustiju Isusa, Učitelja i Gospodina, ona ostaje vječna krilatica za čovjeka koji je kadar primiti i koji je slobodan za predanje: "Blago siromasima!" (Lk 6,20).
ispravljeno 22.01.09.

Narodi kod Malih proroka

גּוֹי (gôj “nacija”) – אָמֵן (‘am “narod”)
u množini

05.12.2011.

N. Bilić: szpolitika015.ppt

1

“Nacije” i “narodi”

- **גּוֹי (gôj “nacija”) – אָמֵן (‘am “narod”)**
 - Paralelno
- “svi preostali od svih *nacija* klanjat će se Kralju יהוָה...” Zah 14,16
 - Sveopća spasenjska perspektiva
 - “Moja *nacija*” (Sef 2,9); “Ova *nacija*” Hag 2,14 = Božji narod
- Narodi: “...svi će zazivati ime יהוָה i služiti mu” Sef 3,9
 - Pročišćeni ostatak: “On će zazvati moje ime, a ja će mu odgovoriti...” Zah 13,9

05.12.2011.

N. Bilić: szpolitika015.ppt

2

Sud nad svjetskim narodima

- **Nacije (גּוֹיִים gôjim)** – negativno
- “Skupit će uvećane *nacije* i suditi im zbog moga naroda” Joel 4,2
 - “Blizu je Dan Gospodnjeg za sve narode” Ob 15
 - “Protrest će uvećane narode” Hag 2,7
 - Usp. Mih 5,14,7,16; Hab 1,17; 3,12; Sef 3,6,8; Hag 2,22
 - Sud nad Edomom (Ob 1s) i nad Ninivom (Nah 3,4s)

05.12.2011.

N. Bilić: szpolitika015.ppt

3

Sud nad Božjim narodom

- **Nacije (גּוֹיִים gôjim)** – instrument suda Božjega
- “rasut će uvećani dom Izraelov među sve *nacije*” Am 9,9
- “Mnoge se *nacije* okupljaju protiv tebe” (Simeon Mih 4,11)
- “Sve će se *nacije* okupiti protiv” (Jeruzalem) Zah 12,3
 - “ja će uvećati *nacije* protiv Jeruzalema” 14,2
 - Usp. Jl 4,1s
- Dijaspora kao sud usp. Am 9,9
 - Izrael među *nacijama* kao nevrijedna posuda Hoš 8,8
 - Usp Hoš 8,10; 9,17; Jl 2,17,19; Am 9,9

05.12.2011.

N. Bilić: szpolitika015.ppt

4

Spasiteljski naum Božji

- **Nacije (גּוֹיִים gojim)** – pozitivno
- “Nad svim *nacijama* zazvano je ime moje – riječ je יהוָה koji to čini” Am 9,12
 - 2x “Moje je ime veliko među *nacijama*” Mal 1,11[2x]
 - “Respektabilno” Mal 1,14
- **Nacije** hodočaste (Mih 4,2), ne vode rat (v3), prihvataju Božji pravorijek (v4)
 - Svi otoci *nacijâ* (usp. Post 10,5) iskazat će štovanje Sef 2,11
 - “Sve će vas *nacije* držati sretnima” Mal 3,12

05.12.2011.

N. Bilić: szpolitika015.ppt

5

Okupljanje svih naroda

- “okupit će” (חַסֵּא ‘asaf 1. jd)
- “sigurno će te svega okupiti, Jakove” Mih 2,12
- “Okupit će što je hromo” Mih 4,6
 - U okviru hodočašća svjetskih naroda
- ...Jeruzalemce koji “tuguju daleko od svečanoga zabora” (HB, Vg. izostavlja) Sef 3,18
- “...sve nacije prema Jeruzalemu” Zah 14,2
 - U svjetlu prethodnoga

05.12.2011.

N. Bilić: szpolitika015.ppt

6

Narodi עמים ‘amîm

- Nacije i narodi - istoznačno?
 - Sudit će *narodima i nacijama* Mih 4,3
 - *Narodi i nacije* doći će tražiti יהוה Zah 8,22
- Sveopći pogled: "svi narodi"
 - Svim narodima: "Čujte!" Mih 1,2 – neposredna inicijativa
 - Izraelu: "Učinit ću vas pohvalom među svim narodima" Sef 3,20
 - Jeruzalem – "težak kamen za sve narode" Zah 12,3

05.12.2011.

N. Bilić: szpolitika015.ppt

7

Pozitivna budućnost

- "Čiste usne narodima" Sef 3,9
 - Preokret Babilona (Motyer, 1998.)
- "Narodi će teći" prema gori Doma Gospodnjega Mih 4,1 (KS: 4,2)
- Narodi će doći u Jeruzalem tražiti i moliti lice Gospodnje Zah 8,20.22
 - U onaj dan
 - U ono vrijeme
 - *Blagdan sjenica za sve, redovito* Zah 14,6

05.12.2011.

N. Bilić: szpolitika015.ppt

8

Političko djelovanje proroka Elizeja

1 Kr 19,16 – 2 Kr 13,21

Prije 853. (Ahab) – poslije 798. pr. Kr.
(Joaš)

07.12.2011.

szpolitika015.ppt

1

Ilijin nasljednik

- Uklapljen u povijesne dogadaje
- Ispunjaju zapovijed ljubavi prema neprijateljima
- Otac mu je Šafat
 - Sluga Izraelskoga kralja zna za nj 2 Kr 3,11;
 - Izraelski kralj proglašava ga krivim 6,31
- Ide "za Ilijom" 1 Kr 19,20s
- "Oče moj, oče moj! Kola Izraelova i konjanici njegovi!"
 - Elizej Iliju 2 Kr 2,12;
 - Joaš Elizeju 13,14

2

Počeci

- Najprije pomoć gradu 2 Kr 2,19
 - Kao u pustinji
 - Treba ići na izvor v21
 - Bog čini čudo v21
- Elizej putuje: Samarija 2,25; 5,3; Karmel 2,25; 4,25; Šunem 4,8; Gilgal 4,38...

07.12.2011.

szpolitika015.ppt

3

Elizej i međunarodni odnosi

- U ratu protiv Moaba spašava vojsku od žedi
 - Kralj Izraela, Jude i Edoma kod proroka 2 Kr 3,12
 - Elizej najavljuje dolazak vode v17,20
 - I vojni uspjeh v18,25
 - Odbijesak na vodi zavarava v23
- Aramski vojskovoda Naaman 2 Kr 5,1-19
 - Prorok prati zbivanja na dvoru v8
 - Šalje recept koji traži 7x uranjanje v10,14
 - Naaman izlijечен od bolesti 14b
 - Od pogonstva 17b

4

Ratovi

- Upozorava izraelskoga kralja na put Aramskoga napada 2 Kr 6,8-13
- Ognjenim kolima i konjima obranjen od Aramejaca 2 Kr 6,17
- Najavljuje čudesan prestanak opsade 7,2
- Hazaelu, novom Aramskome kralju, proriče strahovito kraljevanja 2 Kr 8,7-15

07.12.2011.

szpolitika015.ppt

5

Elizej i velikaši

- Šunamka: dijete (2 Kr 4,8-37),
 - Sin rođen v17
 - Uskrišen v35
 - Elizej može biti "veza" v13
 - vraćena dobra 8,1-6
- Upozorava kralja 6,8-13
- Čudesno obranjen 6,14-23
- Daje pomazati Jehua 9,1-10
 - Nalog Ilijii 1 Kr 19,16
- Prije smrti uz kralja Joaša 13,14-21
 - Prati prilike
 - Autoritet pred kraljem

6

Elizej i siromasi

- Sluge znaju za nj:
 - U pohodu na Moab 2 Kr 3,11
 - Zarobljenica sluškinja kod Naamana 5,3; sluge ga nagovaraju 5,13
 - Sluga Aramskoga kralja 6,12
- Čudesno umnažanje ulja 2 Kr 4,1-7
 - Pomoć udovici!
 - Upozorava na ono što ima v2
 - Preporučuje suradnju v3
 - Dvaput savjetuje udovicu v1-4,7

07.12.2011.

szpolitika015.ppt

7

Život s učenicima

- Umnaja kruh 4,42-44
 - "kako nahraniti 100?"
 - Jeli i preostalo je
- Pomaže kod gradnje 6,1-7
 - Živi s njima
 - I alat je posuden
- Od početka darežljiv: gozba za sve 1 Kr 19,21

07.12.2011.

szpolitika015.ppt

8

Tko je Elizej?

- נִיחוֹן prorok Gospodnjii 2 Kr 3,11
 - Potvrđuje da je prorok u slučaju Naaman 2 Kr 5,8
- בָּנֵי אֱלֹהִים 'elohim Božji čovjek 4,9.16.21...
- אָב otac
 - Oče moj – Joram Elizeju 2 Kr 6,21;
 - Oče moj – Joaš Elizeju 13,14
 - Hazael Elizeju: "tvoj sin Ben-Hadad, kralj Aramejski" 2 Kr 8,9

07.12.2011.

szpolitika015.ppt

9

Ester – Židovka perzijska kraljica

Siroče od oca Abihajila 2,15
Kod bratića Mordokaja 2,7
Lijepa 2,7

12.12.2011.

N: Bilić: szpolitika016.ppt

Usp. <http://www.bible-topics.com/Ester.htm>

1

2

Osobni odnosi

Marc Chagall, Biblijka: Esterka, litografije 1960.

- ironija politike: radi mira istrijebljenje (3,13b.f = C2.6)
 - Hamanova spletka zbog osobnih zamjerki
 - Odličan sustav komunikacije 3,12
- nemoćna kraljica
 - Želi Mordokaja zbrinuti (4,4)
 - Sama ne zna što se zbiva (4,4,8)
- prvo odbija pomoći (4,11)
- spremna uložiti život (4,16)
- poziv cijeloj zajednici (4,16)
 - simbolična tri dana

12.12.2011.

N: Bilić: szpolitika016.ppt

3

4

Zagovornica

- Kraljeva sestra: "ja sam tvoj brat" (5,1f=F9)
 - Diplomatski napor 5,1b=F4.5
- Dvije gozbe: 5,5-8; 7,1-10
 - Sučeljenje: kralj i Haman
- Triput kraljevsko obećanje: 5,3.6; 7,2
- Ester priznaje podrijetlo (2x "moj narod" 7,3s)
- Haman u vlastitoj klopeci (7,10)
- Nova molba za sav narod (8,5)

Jan Lievens, Esterina gozba, oko 1625-26

12.12.2011.

N: Bilić: szpolitika016.ppt

Rembrandt, Ester

5

6

Židovi – Judejci (Šarić)

- teško djetinjstvo u tudini ("bez oca i majke" 2,7; "sjeti se siromaštva" grč. 4,8a)
 - Božja moć po ljudskoj slabosti
 - Ljepotom u visoku politiku
 - Zna izabranje (4,17m=E5)
- prvo pasivna: „stječe naklonost“ (2,9,17)
- Uništiti, pobiti, zatrvi Židove (KS); Istrijebiti, pobiti, posmiciti Judejce (Šarić) 3,13; 7,4 usp. 8,10
 - Teološko značenje: uništenje Božje baštine (4,17f=D15)

Tiffany Dupont u filmu: One Night with the King (2006.)

12.12.2011.

N: Bilić: szpolitika016.ppt

2

Molitelji

- Moli Mordokaj 4,17b-h=D9-17
- Sav Izrael 4,17i=D18
- Esterina velika molitva (4,17l-z=E3-19)
 - Bog je kralj 17l=E3
 - Bog jedini Esterin oslonac (17l.t=E3.14)
 - "Tvoja službenica" (17x.y=E17.18)
 - posrednica pred Bogom ("mi"-rečenice)
- preokret: akcija
 - 3x zagovornica pred kraljem (c5-7; 8,3-6; 9,11-13)

12.12.2011.

N: Bilić: szpolitika016.ppt

4

Propast pretvorena u pobjedu

- Rasplet: zator zatornika 9,1
 - (na "svetu Luciju")
- Datum 13. 12. ždrijebom određen za pomor Židova 3,7
- tuga > radost 9,22
 - blagdan 9,21
 - Ostvarenje molitve 4,17h=D17
- Purim: obveza za sve (9,27) i trajno (28)
- Esterin zakon (9,32)
- Realna vlast

Detalj Rembrandtova djela: 'Ahasver, Haman i Ester'

12.12.2011.

N: Bilić: szpolitika016.ppt

6

Makabej

Obnovitelj 2. hrama
1 Mak 3-9; 2 Mak

19.12.2011. (ur. 21.02.12.)

szpolitika017.ppt

1

Juda Makabej

- naslov knjige po njegovim sljedbenicima
- 1 Mak 3-9
 - u hvalospjevu "lavič" 3,4 – usp. Post 49,9
- jedan od 5 braće (2,3-5)
 - sinovi gorljivog Matatije c2
 - Ratnik i duhovni voda: ne bojte se 3,22; 4,8 budite junaci 3,58; usp. 2 Mak 8,16
- U 2 Mak često samo nadimak, prisutan do kraja knjige
- Vidi Jeremiju u snu
 - časni starac (2 Mak 15,13)
 - moli za narod i sveti Grad (v14)
 - pruža mu zlatan mač (v15).

19.12.2011. (ur. 21.02.12.)

szpolitika017.ppt

2

Obnova hrama (Očišćenje)

- 1 Mak 4,36-60; 2 Mak 10,1-8
- Makabej suradnik i demokrat
 - S braćom 1 Mak 4,36,59; s drugovima 2 Mak 10,1
 - "čestimo, posvetimo" 1 Mak 4,37; vijećanje v44
 - I sa svom zajednicom 1 Mak 4,59; javno zaključevanje 2 Mak 10,8
- Stanje u hramu 1 Mak 4,38 – usp. 1,54; 6,7
 - 1 po gradu 2 Mak 10,2
- Potreseni 1 Mak 4,39, mole v40
- Ratovanje i obnova istovremeno v41 – kao Neh
- Radikalno pročišćenje v45
- autoritet svećenika (v42s) i proroka (v46)

19.12.2011. (ur. 21.02.12.)

szpolitika017.ppt

3

Obnovljeno bogoslužje

- Nov mojsijevski oltar od "neklesanog kamenja" 1 Mak 4,47; 2 Mak 10,3 – usp. Izl 20,25
- Cjelokupna obnova:
 - Svetište (Hekal), unutrašnjost, predvorje 1 Mak 4,48
 - Novi liturgijski predmeti 1 Mak 4,49,51; 2 Mak 10,3
- Novo bogoslužje 1 Mak 4,53
 - Čuvari 1 Mak 4,61 usp. 6,7

19.12.2011. (ur. 21.02.12.)

szpolitika017.ppt

4

Velik blagdan

- Datum: 25.12.148. 1 Mak 4,52,59; 2 Mak 10,5
 - Usp. poganske žrtve 25.12. 1 Mak 1,59
 - Pjesme (1 Mak 4,54) su ispunjenje Judine molitve iz 4,33
- Sav narod hvali Boga 1 Mak 4,55
 - Mole za budućnost 2 Mak 10,4
 - Tko je očistio hram? 2 Mak 10,7
- Produceno slavlje: koliko dana? 1 Mak 4,56,59; 2 Mak 10,6
 - Nalik na Blagdan sjenica 2 Mak 10,6 (usp. Lev 23)
 - Do danas: blagdan svjetla 1 Mak 4,50; 2 Mak 10,3; Hanuka

19.12.2011. (ur. 21.02.12.)

szpolitika017.ppt

5

Anketa o znanju 14.12.2011.

- A1 Kod Abrahama מְלֵא prvi put u Post 14,13
- A2 Umjesto "19,5" treba "Izl 19,5"
 - 1. uvjet: "uistinu slušati glas" (Šarić: "vjerno slušati riječ")
 - Ne Mojsijev nego Božji.
- A4 Izabela "sasjekla" proroke (1 Kr 18,4) i dala ubiti Nabota u montiranom procesu (1 Kr 21)
- B4 Odakle Ezejkijina obnova: mjesto (hram). Ne otkada.
- B5 hram prema Ezr 6,15 dovršen 3. 12. (tako HB, LXX, Vg, Šarić; KS: 23. 12.) u 6. godini kralja Darija (ne Kira).
- B6 Svojstva naviještenoga kralja: ne samo 2 Sam 7,14 nego 2 Sam 7,13,14 (usp. "tvoje prijestolje" v16) tj. 1 Ljet 17,12,13 (usp. "njegovo prijestolje" v14)
 - Božji sin + vječni kralj
- Sudjina svjetskih naroda kod Malih proroka:
 - a) Bog im sudi;
 - b) instrument suda na Božjim narodom;
 - c) pridružuju se priznavanju Božjega autoriteta.

19.12.2011. (ur. 21.02.12.)

szpolitika017.ppt

6

Proroštvo o Emanuelu (Iz 7,14) – u izvornom kontekstu

עִמָּנוּ אֵל – ‘immanu ’el
Εμπανοντλ
(Iz 7,9.11)

21.12.2011.

N. Bild: szpolitika018.ppt

1

Navještaj novorodenoga

- Prisutan u Bibliji (Abraham, Samson)
- Kontekst: Izrael s Aramom protiv Jeruzalema Iz 7,1
 - Asur protiv njih 7,17
- Prorok hrabri kralja v3-9
 - Napadači: “razorimo!” v6
 - Bog: “neće biti!” v7
 - Tko se uzda, bit će pouzdan v9
- Božja riječ kralju v10
 - Ponuda znaka τύχη v11
 - Kralj odbija v12

21.12.2011.

N. Bild: szpolitika018.ppt

2

Znak na Božju inicijativu

- Prorok najavljuje domu Davidovu Iz 7,13
 - “moj Bog” v13
- znak: dijete v14
 - pred političkim sukobom velesila: Egipat, Asur v18
- Djevica (s članom: *ha’almā*) v14
 - Rebeka (Post 24,43)
 - Mojsijeva sestra (Izl 2,8)
- Ostavljeni dok *roditeljica* ne rodi Mih 5,2
- S nama Bog
 - S tobom sam:
 - Izak Post 26,3
 - Jakov Post 28,15; 31,3
 - Mojsije Izl 3,12
- Dijete nam je rođeno Iz 9,5
 - Mt 1,23 primjenjuje i tumači (usp. 28,20)

S. Dalí: Djevica će roditi sina

21.12.2011.

N. Bild: szpolitika018.ppt

3

Prijetnja Asirije

- Dok je Emanuel još dijete zemlja će biti opustošena Iz 7,16
 - Drač i trnje 3x v23-25
 - Najava u 6,11
 - Asirski kralj:
 - Kao raspad kraljevstva: 7,17
 - Kao potop 8,7
- riječ Emanuel:
 - Asur i nad Judejom 8,8 (usp. Ezekija 36,1)
- Prorok sin 8,3
 - Dok je još dijete Damask i Samarija plijen Asirskom kralju 8,4
- Prorok i djeca: znakovi i čudes 8,18

21.12.2011.

N. Bild: szpolitika018.ppt

4

Čudesno dijete

- Ako narodi (Iz 8,9) kuju plan (የንግድ) neće uspjeti jer *Bog je s nama* v10
 - Jedini strahopostovanja vrijedan v13
- Dijete nam je rođeno 9,5
 - Koji kuje čudesan plan (nasuprot 8,10 የንግድ)
 - Dijete/sin – Bog
- Veliko svjetlo 9,1

21.12.2011.

N. Bild: szpolitika018.ppt

5

Mladica iz panja

- Vječni mir na Davidovu prijestolju Iz 9,6
 - Prijestolje dovjeka 2 sam 7,13/1 Ljet 17,14
- Mladica iz panja Jišajeva Iz 11,1
 - Duh na njemu v2
 - Sudi pravedno v4
 - Stijeg narodima v10

21.12.2011.

N. Bild: szpolitika018.ppt

6

Zakon o kralju

Pnz 17,14-20

Božji izabranik

- Ovo je Pouka (Tora)...4,44
- Brat
 - Iz sredine tvoje braće 17,15
 - Ne srcem iznad svoje braće v20
- Božji izbor
- Ne natrag u Egipat v16
 - Radikalno odvajanje od 'Egipta'
 - "Ne idite u Egipat" Jr 42,19

16.01.2012.

szpolitika020.ppt

1

16.01.2012.

szpolitika020.ppt

2

Ograničenje i zahtjevi

- Po volji naroda Pnz 17,14
 - Imitacija drugih naroda
 - ↔ predraga/osobita svojina od svih naroda Izl 19,5
- Zemlja Božji dar Pnz 17,14
- Ograničena vojska v16
- Ograničeno bogatstvo v17
- Bogu vjerno srce v17

16.01.2012.

szpolitika020.ppt

3

Njegovanje uma i srca

- Kralj dužan *napisati* (prepisati) za sebe Pouku Pnz 17,18
 - Od svećenika (I) v18
 - Da bude uza nj v19
- Čitati v19 – cjeloživotno učenje
 - Svrha:
 - naučiti strah Božji
 - Čuvati riječi
 - Izvršavati v19 – precizno v20
 - Održivo kraljevanje v20

4

16.01.2012.

szpolitika020.ppt

Provjerite svoje znanje!

Pitanja za ponavljanje gradiva

1. U kojem se biblijskom poglavlju prvi put spominje pitanje vlasti?
2. S koliko je kraljeva Abraham u kontaktu u Post 14
3. S kime je Abraham sklopio prvi savez (**ברית**)?
4. Koji je uzrok u biblijskom kontekstu da Bog od Abrahama traži izlazak, napuštanje pradomovine?
5. Koja dva uvjeta narod mora ispuniti prema ponudi u Izl 19,5?
6. Koliko puta se narod obvezuje na obdržavanje Saveza u Izl 24?
7. Kojim činom (obredom) Mojsije prenosi vlast na svoga nasljednika u Br 27,23 (usp. Pnz 34,9)?
8. Koje ključne zadaće Jošua treba izvršiti kao nasljednik Mojsijev?
9. Kakvu ulogu treba imati kralj prema 1 Sam 8,20?
10. Koga je dala ubiti kraljica Izebela?
11. Na koji se način kralj Jošafat služi Knjigom Zakona prema 2 Ljet 17?
12. Odakle počinje velika Ezekijina obnova (prema 2 Ljet 29)?
13. Koji prorok djeluje kao savjetnik kralja Ezekije?
14. U okviru kojega Jošijina pothvata je pronađena Knjiga Zakona (2 Kr 22 / 2 Ljet 34)?
15. Kako Jošija prema Božjemu sudu reagira na riječi pronađene Knjige (2 Kr 22 / 2 Ljet 34)?
16. Tko objavljuje Božji odgovor na pitanja kralja Jošije nakon čitanja Knjige Zakona?
17. Kakav naziv ima pronađena Knjiga kad je kralj Jošija čita Božjemu narodu (2 Kr 23; 2 Ljet 34)?
18. Koje dvije funkcije bitno obilježavaju Ezrino djelovanje? Što je on?
19. Priznaje li perzijski kralj autoritet Tore u Ezrino doba (Ezr 7)?
20. Koju ulogu imaju Zerubabel i Ješua?
21. Kada je prema Knjizi Ezrinoj podignut "Drugi hram" u Jeruzalemu?
22. Kako kralj David reagira na veliko Mesijansko proroštvo koje mu je Natan objavio (2 Sam 7/1 Ljet 17)?
23. Dva bitna teološka elementa obilježavaju obećanoga Davidova sina u mesijanskom proroštvu (2 Sam 7,13s/1 Ljet 17,12s) i ući će u NZ (Lk 1). Koji su to?
24. Tko je prema Mosijevu sudu u Izl 32 izveo Božji narod iz ropstva?
25. Koja dva elementa sadrži Božje obećanje u Mojsijevoj molitvi u Izl 32,11–13?
26. Koja dva bitna elementa obilježavaju struktura vlasti na Sionu prema Iz 60?
27. Kakva je (trostruka) sloboda svjetskih naroda kod Malih proroka?